

RAAMATUKOGU

RAAMATUKOGUNDUSE AJAKIRI

SISUKORD:

	Lk.
Riigivanema kõne raamatuaasta avamise puhul . . .	1—4
Raamatu-aasta	4—7
<i>Antik, R.</i> Raamatu-aasta ja raamatukoguhoidja ülesanded selles	8—10
<i>Antik, R.</i> Esimene eestikeelne raamat	10—14
<i>Jürman, A.</i> Põhimõtteid kirjanduse soetamisel raamatukogudesse	14—23
<i>Mugasto, H.</i> Inventariseerimine	23—35
<i>Jõulmaa, A.</i> Virumaa aval. raamatukogude võrgus	35—36
Ülevaade E. R. Ühingu tegevusest	37—39
<i>Nael, M.</i> E. R. Ühingu ankeet	39—41
<i>Nael, M.</i> Raamatukogude töö	41—42
<i>Tanmist, E.</i> Eesti raamatuasjanduse bibliograafia 1931—33.	42—51
E. R. Ühingu põhikiri	52—54
Kroonika	54—61
Kirjandust	61—62

Nr. 1/2. Aprill 1935. IV aastakäik

Soovitame oma rikkalikust laost

kooli- ja rahvaraamatukogudele

ilu-, jutu-, näite-, laste- ja teaduslikku kirjandust, igasuguseid raamatukogude rakendusmaterjale ja raamatute köitmise tarbeid.

Odav ja nägus raamatute köitmine kogudele.

Võtame vastu tellimisi välismaa raamatuile, ajakirjadele ja -lehtedele.

Teie jääte meie teenimisega rahule, sest ta on kiire, vastutulelik ja ausameelne.

Meie täieliku raamatute nimekirja saadame hinnata igale kogule sellekohase nõudmise peale.

K. ü.

**„Rahvaülikool“,
Tallinnas.**

Harju tn. 48, omas majas, tel. 444-39, 444-37.

Jaani tn. 6, pangamajas, „ 446-67, 446-66.

RAAMATUKOGU

RAAMATUKOGUNDUSE AJAKIRI

Nr. 1/2

Aprill 1935.

IV aastakäik

Ilmub 2 korda
aastas.

Tellimishind Kr. 1—
aastas.

Üksik nr. 50 senti.

Toimetus: R. Antik, A. Jürman,
A. Kettman, M. Nael, F. Puksov,
A. Sibul, vast. toimet.

Väljaandja: Eesti Raamatukogu-
hoidjate Ühing. Aadress: Tallinna
Keskraamatukogu. Tel. 447-39.

Kuulutuste hind:

1 külg Kr. 18.—

1/2 külge „ 9.—

1/4 „ „ 5.—

Riigivanema kõne raamatuaasta ava- mise puhul.

Vabariigi aastapäeva eelöhtul, 23. veebruaril s. a., riigivanem Konstantin Päts pöördus raadio kaudu rahva poole kõnega, millest toome raamatuaasta kohta käiva osa:

Täna avame meie oma raamatuaasta.

400 aastat tagasi, võime meie kindlaks teha, on esimene eesti raamat trükitud. 400 aasta jooksul on meie rahval võimalik olnud kirjatähe abil teritada oma vaimu. See ei ole mitte väheselt hinnatav nähtus, kui meie võime öelda, 400 aastat on meil oma trükitud raamatud olnud. Raamat on tõsiselt olnud see kirjavara, see vaimuterade kokkukogumine suurde salve, kust need, kellel seda tarvis on olnud, sellest vaimutagavarast on võinud võtta ja oma vaimu toita. Ilma raamatuta ei toida meie oma vaimu ja ei saa tõusta kultuuriliselt kuigi kõrgele. Rahvas, kellel puudub vaimutoit raamatute näol, jääb teistest rahvastest maha. Ainult see rahvas, kes võib niisugusest vaimutagavarast, nagu seda on raamat, ilmlõpmata uusi mõtteid, uusi tundeid ja äratust saada, läheb kultuuriliselt edasi.

Tõsi, meie rahvas on raskel majanduslikul alusel pidanud elama, meie rahval ei ole võimalik olnud võrreldes teiste suurte rahvastega oma vaimuvara tõsta nende ga võrdsel määral ja mitmekesiseks teha.

Kuid sellele vaatamata on 400 aastat siiski suur ja pikk aeg, — meie võime öelda, et selle aja jooksul meie rahvas rahulikult ettevalmistus oma iseseisvusele ja oma

riigi rajamisele. Meie võime uhkusega tagasi vaadata neile nähetele, millede kohta isegi võõrad, need, kes meie rahvale ei ole olnud heatahtlikud, siiski on sunnitud olnud üles tähendama, ja see on, et kõige raskemal orjuse, teoorjuse ajal kitsastes, vähevalgustatud Eesti tubades, *on emad olnud need, kes oma väikesi lapsi on lugema õpetanud.*

On nagu kindlaks kombeks, nagu kombeõiguseks muutunud, et Eesti ema oli see, kes oma lastele esimese kooli andis siis, kui veel avalikke koolisid ei olnud. Ja sellega ainult on seletatav, et nendel rasketel ajajärkudel meie rahvas nii kaugele oli jõudnud, et meil vähe oli neid, kes lugeda ei osanud, ja et ka siis lugeda mitteoskamine auasi ei olnud, vaid häbiks peeti, kui keegi täiskasvanud inimene lugemiskunsti ära ei olnud õppinud. Meie peaksime, kui meie tahame oma riigi ja rahva mineviku-mälestusmärgi seada, üles seadma kuju, kus pirru all istub Eesti ema ja õpetab oma väikseid lapsi lugema. See oleks mälestussammas, mis palju ütleks meie minevikust meile ja mis elavalt võiks rääkida meie rahva edasijõudmisest. See tung valguse poole, mis nii kitsastes oludes avaldus, võib ka teistele selgeks teha, miks meie, mitterikkal põhjamaal, olles aastasadasiid köidikutes, oleme nii kaugele jõudnud, et oleme parajal ajal maha raputanud võõra vägivalla ja suutnud riigi luua kõige raskematel olukordadel, seda riiki korraldada, valitseda ja edasi viia. See, et meie rahvas on tundnud nii suurt tahet valguse järele,

annab meile julgust tulevikus oma riiki edasi ehitada, annab julgust selleks, et meie riik ka tulevikus saab edasi kestma kui vaba riik, kui valguse riik, riik, kus rahvas mitte enese õigusi maha salates ei taha edasi elutseda, vaid riik, kus kodanikud seisavad tõe ja valguse poolt ja kus kodanikud kaitsevad oma riiki ja kaitsevad oma ja teiste vabadust.

Avades täna meie raamatu-aasta selle mälestuseks, et meie 400 aasta jooksul oleme raamatut lugenud ja armastanud ning valgust ja tõe armastav rahvas olnud, tahame loota, et meie selle mälestus-aasta jooksul katsume oma raamatut, oma kirjanikke, oma luuletajaid, oma teadlasi toetada selle poolest, et meie kõik oma jõu koondamiseks, et oma lugupidamist avaldada neile ja otsida uusi teesid ning võimalusi, et nende rasket ja rahvast edasiviivat tööd hõlpsamaks teha.

Seda suudame meie kõige paremini siis, kui meie igaüks selle aasta jooksul võtame ja katsume seda raa-

matu tagavara mitte üksi enesele tuua,
vaid ka laiali viia.

Meil tekivad uued koolid, meie ehitame riigi ja omavalit-
suste kulul uusi koolimaju. Mitte üksi majad ei tarvitse
puhtad ja valged olla, vaid neis peavad kokku kogutud
olema vaimuvara salved meie mineviku ja tuleviku val-
gustamiseks, ja need on koolide ja seltside raamatukogud.
Seepärast ohverdage selle aasta jooksul võimalikult palju
raamatuid koolidele ja raamatukogudele.

Lätis on ilus komme maksma pandud, et need, kes
seltskonnas ja riigis on edasi jõudnud, on meelde tuletat-
nud neid algallikaid, neid rahvakoole, kust nad välja tul-
nud. Meie kõik oleme läbi käinud esimestes aastates rah-
vakoolid ja meie kõik teame, et seal on meile kätte juhata-
tud esimesed teerajad, mis meid on ellu viinud. Ühed on
kaugele edasi jõudnud, teised on poole tee peale seisma
jäänud. Aga kõik meie võime tänulikud olla kooliõpetaj-
jaile, kes meie esimesed juhid ja kasvatajad olid. Kas ei
võiks ka meie, nagu meie naaber Läti, nende peale mõel-
da ja neile saata seda, mis kõik tarvitavad, nimelt raama-
tuid.

See oleks ilus komme,
kui selle aasta jooksul teeksime korralduse, et isiklikul
algatusel saadaksime raamatuid laiali.

Eesti rahvas tunneb ennast vaba rahvana, nüüd
katsume teoga näidata, et me oskame hinnata seda, mis
igal haritud rahval peab olema, see on, raamatusse pan-
dud tõdesid, raamatusse seatud elu, raamatust väljavoo-
lavat ilu ja kõrgust. Siis suudaksime meie oma kohustusi
täita nende vastu, kes armastusest meie rahva vastu ilma
mingisuguse tasuta arendasid meie keelt, andsid meile
kirjavara ja juhtisid meie vaimu ja juhatasid meile kätte
elutarkusi. Mina loodan, et ka

*vabariigi valitsus lähemal ajal määrab mingisugused
autasud,*

mis oleksid seotud raamatu-aastaga ja mis peaksid and-
ma hoogu kõigeiks selleks, mida meie raamatu-aasta jook-
sul tahaksime eriti esile tõsta ja edendada.

Lootes, et minu lühidad sõnad leiavad vastukaja
meie seltskonnas, kirjanikkude ja kirjastajate juures,
avan mina loodetavasti rõõmsa ja kaugeleviiva raamatu-
aasta. Mina soovin, et see aasta kogu meie rahvale oleks
niisuguseks ajajärguks, kus meie rahulikult suudaksime
ühisel jõul ja tahtel kokku tuua oma sálvedesse suurt ja
rikkalikku vaimuvara.

Ühtlasi soovin kõigile meie riigi sünnipäevaks,
kindlat meeleolu ja kindlat teadmist,
et meie riik, pühitsedes oma aastapäeva peale rahulikku aastat, sammub kindlasti edasi selle poole, et olla riik, kuskohal valitseb õigus, kuskohal valitseb vabadus ja kuskohal rahvas võib julgesti tulevikku vaadata. See lühikene ülemineku-ajajärk, mida praegu üle elame, see aga õpetagu meid kõrgelt hindama ja hoidma meie vabadust ja riiki ning tema kõrgemaid asutusi.

Soovin kõigile rõõmsat raamatu-aastat ja riigi sünnipäeva!

Raamatu-aasta.

Eesti raamat 400-aastane. Raamat on üks Eesti nurgakive.

Tänavu täitub seni teada oleva esimese eestikeelse raamatu ilmumisest 400 aastat. See on eesti kultuuriloo kõrgemaid tähtpäevi. Ka teiste rahvaste trükitud raamat ei ole väga palju vanem ning mitmel meie naabril koguni noorem. Nii on esimene soomekeelne raamat ilmunud a. 1542, leedukeelne a. 1547, lätikeelne a. 1585. Varem on ilmunud rootsikeelne a. 1495, taanikeelne a. 1495, ingliskeelne a. 1476, prantsuskeelne a. 1476, saksakeelne a. 1445, kui üldse esimene trükis maailmas. Esimese omakeelse raamatu poolest on Eesti väarikana teiste kultuurrahvaste keskel, olles küll Euroopa suurrahvastest 40—90 a. järel, kuid oma lõunanaabrist Lätist 50 a. ees.

Tänavu on sobiv tagasi vaadata, mis eesti raamat on korda saatnud, ja ette näha, mis me loodame tulevikus raamatult Eesti saatuse kindlustamiseks.

Esimene eestikeelne raamat, (Wanradt-Köllli) katekismus ilmus 25. augustil 1535. a. Luffti juures Wittenbergis. Tema pealkirja kahjuks pole teada.

Meie esimene raamat sisaldab alamsaksa- ja eestikeelse teksti: saksakeelse osa on kirjutanud Tallinna Niiguliste kiriku hingekarjane Simon Wanradt ja selle eestikeelse tõlke andnud Tallinna Püha-Vaimu koguduse eesti soost hingekarjane Johann Köll (Köll). Algupäraselt on teos olnud 140 lk.; 1929. a. õnnestus dr. H. Weiss'il Eesti-maa Kirjanduse Seltsi raamatukogus jälle saada ainult 11 rebenenud lehele: need olid tarvitatud teise raamatu köitematerjaliks. Leitud 11. lehte moodustavad raamatu

lõpuosa, tuues katkendeid usutunnistustest, meie-isa palvest jne. ning ühtlasi saksakeelse märkuse raamatu ilmutamisaja ja -koha kohta. Esimene eestikeelne raamat ei saanud eestlaste keskel levida, sest katekismuses leiti tol ajal „mitte väikesi eksimusi“: see oli reformatsiooni jutlustaja poolt koostatud luteri-katekismus ja ei vastanud Tallinna rae usulistele tõekspidamistele, mispärast määrati hävitamisele.

Praegusel 11 lehel on suur kultuurilooline ja ka keeleajalooline väärtus, sest Johann Kõll oli tõenäoselt eestlane ja nii on alles hoidunud väärtuslikku keelelist materjali XVI sajandi algusest.

Kuni 1632. aastani, s. o. ligi 100 aasta vältel, on Wanradt-Kõlli katekismus seni jäänud ainsaks eestikeelseks raamatuks, kuigi käsikirjalisi mälestusmärke on olemas ka teisi. Tartu Ülikooli asutamisaastal ilmusid Heinrich Stahli ja Joachim Rossihniuse raamat, mis meie koolide kaudu on üldjoontes tuttavad.

Siit peale algab eestikeelse raamatu vilkam elu, mis rootsi-ajal muutus üsna erksaks. Arvuliselt võttes ilmus XVII sajandil 45 raamatut, XVIII saj. 155, XIX saj. I poolel 800, II poolel juba 8000, XX sajandil kuni 1918. a-ni 6500 ja iseseisvusaajal kuni 1934. a. lõpuni ümmarguselt 15.700.

Eesti raamat on hakanud vabamalt arenema ärkamisajal ja loomulik olukord saabus alles Eesti iseseisvusega.

315 aasta jooksul a. 1535.—1850. ilmus 1000 trükiteost, 50 aasta jooksul 1850.—1900. ilmus 8000, 17 aasta jooksul 1900.—1917., mil olud muutusid vabamaks, 6099 ja 17 iseseisvusaasta jooksul 15700 trükiteost. Iseseisvusaeg on andnud 17 aastaga samapalju raamatuid (15700), kui varemini 382 a-ga (15500), suhteliselt umbes 22 korda rohkem. Kuigi meil tuleb arvestada kultuurielu intensiivistumist kogu maailmas, ometi illustreerib see vahekord ka, *kuivõrd tihedasti on seotud raamat ja rahva vaba areng*. Kus hakkab ilmuma rohkem raamatuid, seal hakkab ka survealune rahvas murdma vabadusele, ja kus on rahval vabadus, seal on raamatul väga tähtis osa etendada. *Raamat ja vaba areng on lahutatamatud. Raamat on üks rahva iseseisvuse nurgakive.*

Raamat Eestis, võrreldes rahva arvulise kandejõuga, püüab pakkuda igale kodanikule rohkem kui naabreil. See üldine vahekord peaks püsima ja tõestama eesti suuremat pingutust raamatu alal. Soomes näiteks on üldiselt raamat märksa arenenum kui Eestis, kuid rahvas on suu-

rem ja ühe inimese kohta ei tule niipalju raamatuelu intensiivsust kui Eestis. See võrdlus ütleb ka, et mida väiksem rahvas, seda suurem osa peab raamatul olema iga kodaniku kohta, et rahuldada üldisi vajadusi. Nii siis väikerahvas peab raamatule kulutama suhteliselt rohkem kui suurrahvas.

Siinsamas peaksime tähelepanu juhtima, et on raamat küllalt tähtis tegur ka majanduslikult. Kui arvestada paberivabrikute, trükikodade, autorite, kirjastuste ja raamatukaupluste kapitalide rakendust, siis saame üsna arvukaid miljoneid.

Eestis on raamat riigi poolt jäetud seni omaette samuma ja pole süstemaatilisemalt püütud raamatut rakendada kodaniku kasvatuses ja rahva arenemise ning iseseisvuse kindlustamise üldplaanis. *Raamat nõuab küll vabadust ega salli vägivaldset juhtimist, kuid ta tarvitseb hoolitsust, et just sel teel võiks ta rahva üldarengu tegurina väärikalt kaasa rääkida.*

Juba nüüdki võiksim märkida rea kangelastegusid raamatu arenguloos, mida ei tule unustada. Jättes kõrvale eesti varasema raamatu, millised küsimused läbi uurimata, puudutaksime silmatorkavamaid momente hilisemast ajast.

„Kalevipoeg“ ei pääsenud küll rahvaraamatuks, ometi on ta eesti iseseisvuse suuremaid pante. Ei olnud tarvis raamatut osta ega lugeda, kuid see teadmine, et eestlastel on „Kalevipoeg“, et eestlased suudavad olla ka tugevad, üksnes see teadmine tiivustas, julgustas. See äratas uusi mõtteid ja aateid. Ka teiste rahvaste juures lõi ta eestlastele nime, mida ei tule väikeseks hinnata. Võtkem edasi Koidula leegitsevad isamaalised laulud: nad on kütnud eestlase südant $\frac{3}{4}$ sajandi jooksul ja sellest tekkinud energia hulk on suurem, kui meie koskede ja turbarabade energia.

Elarvamusteta vaadeldes leiame eesti viimase 100 aasta kirjandusest tähtsaid jõuallikaid, mis on mõjutanud rahva vaimset, majanduslikku ja poliitilist elu. Kirjandus on otseselt ja veel rohkem kaudselt Eesti arenemise aktiivseid peategureid. Temas ühines ja avaldus tähtis osa eesti rahva taht edasi minna kuni iseseisvuseni ja nüüd iseseisvana edasi kuni vaimselt tugeva rahvani, keda aukartusest vaimusaavutuste vastu ei julge tulla alistama suurte naabrite relvad, gaasid ega lennukid.

Eesti iseseisvusaegne raamat on arenenud rutates, seedides kõike seda, mida pakkusid teised rahvad. On

mõndagi, mida tuleb võtta ettevaatusega, on aga ka mõndagi, millele oleme õigusega uhked. Meil on rida laulikuid, kes on rahvale palju andnud ja kes on tõusnud rahvusvahelisele tasemele. Eeskätt vähene keeleoskus ja suuremate rahvaste ülbus on takistanud meie luuletajail sammuda võiduteed ka teiste rahvaste juures, kuid ka nüüd pole meie laulikud tundmatud ega halvas kuulsuses. Eesti romaani alalt leiame hulga teoseid, mis suudavad eesti kirjandust mõjuvalt esindada rahvaste peres. Eesti proosa kokkuvõttes elab kaasa kogu rahva elule ja alles hiljemini võime näha, kui suurt mõju ta on avaldanud ja kui võrd ülesehitavalt elu kujundanud.

Vähemal määral, kuid teatava lootusega tuleb suhtuda ka teistesse ilukirjanduse harudesse.

Ka eesti õpperaamat, populaarteaduslik raamat, teaduslik raamat suudab iseseisvalt ja täiesti rahuldavalt teenida rahvast. Tarvis oleks siin veel pisut lähedamaid võimalusi ning meie avalikkus üllatuks, *kuipalju sisuliselt suudetakse.*

Eesti raamat on jõudnud täisikka, nüüd andkem võimalusi ka täismehena tööd teha.

Eesti raamatu 400 a. juubeliaastal on meie rahval põhjust pidulikult meelde tuletada seda kõrget kultuuriloolist tähtspäeva, kuid veel rohkem on meil tarvis selgitada eesti raamatu häid ja halbu külgi, hoolitseda heade tugevnenemise ja halbade kadumise eest, luua alus, et eesti raamat võiks edaspidi kavakindla tegurina osa võtta Eesti arendamisest ja kindlustamisest.

Raamat on tõeliselt üks Eesti nurgakive, ta on kahjuks jäetud kõrvalplaanile ja pole temale hakatud ehitama seda tähtsat ehitus-osa, mis temal peaks tugenema. Tarvis on nurgakivi ausse tõsta ja ehitada temale, mida ta suudab ja peab suutma kanda. Nii siis kõik kodanikud asutised, organisatsioonid ja muud ettevõtted — asugem 1 aastaks erilise tähelepanuga raamatu-põldu harima, igaüks võimalust mööda.

Selle aasta jooksul saagu igaüks teadlikuks raamatu tõelisest tähtsusest, selgitatagu raamatu ülesandeid, kõrvaldatagu olevaid puudusi ning usaldatagu osa ülesandeid Eesti rahva ja riigi saatuse kindlustamistöös raamatu teha.

Andkem raamatule, mis kuulub raamatule, nõudkem raamatult, mis on tema kohus anda.

RAAMATU-AASTA KOMITEE TARTUS.

Raamatu-aasta ja raamatukoguhoidja ülesanded selles.

Esimese eestikeelse raamatu ilmumine väärrib juba üksi tähelepanu ja selle momendi esile tõstmist. Kuid sellega ühenduses seisab meie ees pikk aastate rida hulga raamatutega, millel on olnud suur osatähtsus meie rahva vaimlises, kultuurilises, poliitilises ja majanduslikus arenemises. 30.000 eestikeelset eriraamatut ja 3.200 aastakäiku ajalehti ja ajakirju on suur arv ja igast on levinevad sajad ja tuhanded eksemplarid. Need on jätnud omad jäljed meie rahvasse. Et teha ülevaateid raamatu arengust, selle levimisest ja selle missiooni tähtsusest meie rahva arengus ja elus, selleks ei jätku ühest juubelimomendist, olgu see ühe- või mitmepäevaline. Me peame veel enam. Peame seda tähtsat tegurit propageerima ja püüdma sinnapoole, et raamat, see asendatamatu vahend, veel rohkem pääseks oma tõelisesse ülesandesse eesti vaimses elus ja et sellega ühenduses silmas peetaks üldist kultuurilist propagandat, et kasustataks raamat ka meie elu edasiviimiseks ja ülesehitavaks kindlustamiseks igal alal. Peame ka selgitama, et on tarvilikke raamatuid ja mittetarvilikke, et on koguni kahjulikke raamatuid ja et esimesi tuleb soodustada.

Need ja veel hulk teisi küsimusi on, mis nõuavad selgitamist. See peab olema süstemaatiline selgitustöö ja sellepärast ei saa piirduda vaid juubeli tähistamisega, vaid selleks olgu pikem aeg, et raamatu tähtsus saaks raiutud laialise rahvahulga teadvusesse. Asjale lähemal seisvad organisatsioonid on mõelnud, et tuleks teha aasta intensiivset tööd, et arendada ja kindlustada raamatu-elu aluseid meie rahva ülesehitava töö ühises plaanis, ja sellega on arvestanud ka meie valitsusringkonnad, ning herra Riigivanem kuulutas Vabariigi aastapäeval, pöördudes kõnega rahva poole, välja raamatu-aasta. Siin-seal on raamatu-aastast juba juttu olnud ja selgitustöö käimas. Suuremad üritused nõuavad aga eeltöid ja need on mõeldud kanda sügisese poolaasta peale ning algaksid suuremas ulatuses Wanradt-Kõlli katekismuse ilmumise päevaga 25. augustiga.

Raamatu-aasta keskkorraldusena töötab 1. II 35 a. organisatsioonide nõupidamise otsusel moodustatud raamatu-aasta komitee, kus esindatud: Tartu Ülikool (raamatukogu juhataja F. Puksov'iga), E. Kirjanduse Selts

(teadusl. sekretäri D. Palgiga), E. Kirjanike Liit (kirjanik-kunstnik A. Tassaga), E. Raamatukoguhoidjate Ühing (Arhiivraamatukogu juhat. R. Antikuga), Raamatukauplejate ja Kirjastajate Ühing (esimehe H. Männikuga), Trükitöösturite ja Graafikute Ühing (R. Möldriga). Peale nende kuuluvad komiteesse Haridussotsiaalministeeriumi, Valitsuse Propagandatalituse ja E. Haridusliidu esindajad.

Komitee on koostanud raamatu-aasta üldjoonelise kava, millega on tutvustatud härra Riigivanemat ja valitsusasutisi ning organisatsioone, kelle poolt kava heaks kiidetud. Olulisemad osad selles kavas on: 1) raamatute näituste korraldamine (mitmet laadi, mitmel ajal ja mitmes kohas; suuremad ajaloolised näitused oleksid Tartus Arhiivraamatukogus ja Ülikooli raamatukogus ning Tallinnas kunstihoones); 2) koosolekud üle maa, mis moodustaksid läbimõeldud kultuurpropaganda süsteemi; samuti ka kirjutised ja raadiokõned; 3) eriväljaanded raamatu arengust ja tähtsusest, nende hulgas ka massiline propaganda-brošüür, mis oleks juhitud organiseeritult igasse perekonda; 4) eesti 50—100 paremate ja tarvilikumate teoste valitud nimestiku väljaandmine, millised raamatud peaksid olema igas kogus; 5) auhindade ellukutsumine laste ja noorsookirjandusele, populaarteaduslikule kirjandusele j. t.; 6) stipendiumide muretsemine uurimiseks raamatu alalt; 7) raamatukogunduse propaganda seoses eraraamatukogude propagandaga; 8) rahvusliku bibliograafia väljaandmine jne. Peale selle välispropaganda.

Kõigi nende ettevõtete läbiviimine nõuab suurt jõupingutust ja tööd. Komitee on asunud seisukohale, et ei tuleks hakata looma osakondi üle maa, vaid püüda otsida juba olemasolevate organisatsioonide kaastööd ja algatust. Kui aga teatud ürituste läbiviimiseks tekivad toimkonnad üksikutes keskustes, siis tervitab seda nähet r-a komitee ja püüab pidada kontakti. Kohapealsetel asjahuvilistel organisatsioonidel ja haridusalal töötavatel isikutel tuleb püüda näidata oma maksimaalseid võimeid.

Üheks organisatsiooniks on E. Raamatukoguhoidjate Ühing, kes oma liikmete kaudu ja raamatukoguhoidjate ning raamatusõprade kaudu peaks mõjuvalt kaasa aitama raamatu-aasta aktsiooni läbiviimisel. Eestkätt tuleks võtta aga oma kätte raamatute näituste korraldamine, selgitavate kõnede ja loengute pidamine, selleks kasutades rahva kooskäimisi ja ise organiseerides koosolekuid ja

ettekannete-õhtuid. Ka raamatukogunduse propaganda ala peaks jääma eeskätt raamatukoguhoidjate asjaks. Tuleb selgitada selle tähtsust, nõutada raamatu-aasta puhul omavalitsustelt, organisatsioonidelt ja isikutelt summasid, et tõsta raamatukogundust kõrgemale tasemele. Tuleb propageerida ka eraraamatukogude asutamist, selleks esile tõstes isikuid lähemast ümbrusest, kes omavad isikl. raamatukogusid.

Raamatute soetamine laiemate hulkade poolt aga tingib raamatute hinna languse ja teeb raamatu kättesaadavamaks kõigile. R-a komitee omalt poolt koostab kõnede ja loengute teemade brošüüri ja saadab selle Raamatukoguhoidjate Ühingu ja E. Haridusliidu kaudu asjast huvitatutele. Samuti annab r-a komitee igaks algatuseks heameelega oma kaasabi ja nõu.

Oleks soovitav, kui raamatukoguhoidjad kohapeal, ühes teiste organisatsioonidega ja asjast huvitatud isikutega (õpetajad, Haridusliidu osakondade juhid, kaitseliidu, noorsoo koondistega, omavalitsuse j. t. juhtidega) organiseeriks nõupidamisi vastavas ringkonnas või keskuses raamatu-aasta edukaks läbiviimiseks kindla plaani järele. Siinkohal üksikasjaline küsimuste selgitamine oleks raske, kuna see oleneb kohapealsetest oludest ja võimalustest. Jäägu see siis raamatukoguhoidjate, kohapealsete haridustegelaste, raamatusõprade asjaks. Kandku neid hool ja tahe seda tähtsat tegurit — trükisõna — väärikalt esile tõsta ja propageerida, et see võidaks tee laialistesse hulkadesse, ja et meie rahvas sammuks edasi raamatu valgusel, mis teeb ka väikerahva suureks rahvaks!

R. Antik.

Esimene eestikeelne raamat Wanradt-Kõlli katekismus 1535 a.

Esimeste eestikeelsete raamatute 1517.—1632. a. otsimine ja kindlakstegemine on olnud aastakümneid elavalt päevakorral, ulatudes koguni 18. sajandi algusesse. Sellest hoolimata aga seis esimese eestikeelse raamatuna H. Stahli käsi- ja koduraamat aastast 1632, kui ainuke kõige vanem säilinud raamat sellel kohal. Kuni tänapäevani pole korda läinud selgitada, kas piiskop Johann Kievel'ilt 1517. a. katekismus, õpet. Franz Witte'lt väike katekismus 1553. või 1554. aastast, Johann Ambrosius Weltherus'elt mingi vaimulik raamat (või raamatud) 1591. a. ja Wilh. Buccius'ilt

wille gar bee/

ym hemmel/ also oec
y perden

nyem d'et vryde bebb/
ader stuyt inle dyne n
n willen/ v' en seker
n willen/ v' sebbse
natur v' eddensta ote
er/ de inael vnder der
in alle v' es nicht dyn
eere v' ice axse erfors
n wy v' dynogen/ Doch
geda welen/ noch wyl
as sullen anders nicht
oer dy hen willen stedes
en/ by tho lesteren v' de
en.

Bynu tachtmas sund

fust tuch tay was/ nynda taes
msapeel.

Nynda muysa se kolmandes
pawoe/ Armas Issa erakerda
lynu arman tachtmas taes/ inle
dy lebafes turyan te biman
Lynit v' el kuyen
viel sundnut on/ Gelya taes
armas Issa sedda tob nrettv/
innet sedda yma wasia/ teyfe
ses mes syyu Jumalan auwun
nint tachtmas eb taba/ Dyn
epereft meye emme woy/ ecb
nibdy motlusten / ecb tacht
niant as/ meyst omast beneft/
mmed/ fuch syyu tachtmas was
sta vater se lma send needma/

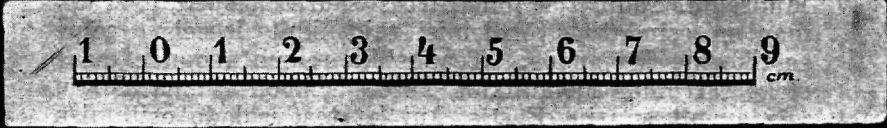

„Institutiones estonicae“ 1622. aastast on ilmunud. Ühed uurijad peavad tõenäoliseks nende ilmumise, teised aga mitte, leides et, kuigi mõnesugused teated küll olemas, võisid need olla vaid käsi-

...men Selu
...he sprake yn vel oorden des
...alle e'ns ys / Wente yn
...edet men anders tho Keuel
...d'p'te/ anders tho
...el . . . r. ver haluen ke is vel
...ten w-e alse
...tam . . . ley yn sic h
...dat wy ynn der grōeste
...oben chat ebauden dem u
...e ebauden e vnde ebauden
...ny. Ock bruse wy yn
...diphthongen/ ock
...dat in yder wete dat yde
...he mcht geschē yn.

Drucket tho Mit
emberch dorch
dans Lufft/ am
XV. tage des
Wantes Auffs.

M. D. XXXv.

aga katekismuses „mitte väikesi eksimusi“, nii et müük ära keelati. Tallinna raad lükkas raamatukaupmehe nõudmise Kõlli vastu tagasi motiivil, et ta võivat pärisautorilt tasu nõuda.

Need kaks leidu ja Wanradti ning Kõlli eluloolistesse andmetesse süvenemine, laskis leitud katkendlikud lehed pidada Wanradti ja Kõlli katekismuseks.

See esimene katse meie keelt fikseerida kirjalikult, vaatamata teksti lühendusele ja fragmentaarsusele, on väga tunduvaks ja väärtuslikuks lisaks meie kirjakeele kujunemise senisele tundmisele ja suuresti täiendab pilti enne a. 1600. eesti kõnekeele arenemisest.

Johann Kõll'ist (Kõll) on teada, et ta on olnud eesti päritoluga ja saanud 1525. a. Oleviste, s. o. saksa koguduse õpetajaks, kust hiljem läinud Pühavaimu koguduse õpetajaks. Suri 1540. a. Tallinnas.

R. Antila.

Põhimõtteid kirjanduse soetamisel raamatukogudesse.

Täiuslik raamatukogu peaks sisaldama kõik, mis inimvaim aegade jooksul loonud maakera ja temal asuvate olendite põhjalikumaks mõistmiseks. Kuid tegelikult ei ole isegi suurimad raamatukogud suutnud täita seda ülesannet täiel määral, olgugi et mõni neist tänapäev jõudnud sihile lähemale. Sellest sõltuvalt ongi välja kujunenud raamatukogude eritüübid, nagu arhiiv-, ülikooli-, kooli- ja avalikud raamatukogud, millistel igapähele täita juba kitsaraamilisem kogumise ülesanne.

Raamatute soetamisviisid selle tõttu ei erine mitte ainult üksikute raamatukogu tüüpide juures, need on erinevad isegi igas üksikus raamatukogus. Esijoones see on tingitud raamatukogu sihist, tema kasutajaskonnast kui ka summadest, mis raamatukogul kasutada. Et aga need summad võrdlemisi piiratud, siis ei saa raamatukogud veel kaugeltki täita neid nõudeid, mis nende vastu üles seatakse. Eesti kirjavaras säilitajana on Eesti Rahva Muuseumi raamatukogul Tartus suured teened, sest temas on esindatud võrdlemisi täiuslikult iseseisvuseelne eestikeelne kirjandus. Teaduslike raamatukogude seas oleks esirinnas loomulikult Tartu Ülikooli raamatukogu, mis arvult suurim Eestis, kui ka teadusalade esitamise poolest esikohal. Avalikest raamatukogudest on Tallinna

keskraamatukogu enam-vähem korrapäraselt varustatud tema sihile vastava kirjandusega, kuna tal on täita ka riikliku keskraamatukogu funktsioonid. Kõik teised raamatukogud Eestis jäävad oma ostujõus kaugele taha ülalmainituist. Viimaseil aegadel ei ole enam mõeldavgi raamatukogude krediitide suurendamine, sest vaevaga suudetakse säilitada seniseidki võimalusi, kõnelemata raamatute ostusummade kärpimisest. Raamatuproduktioon aga kasvab iga aastaga, samuti ajakirjade arv, nagu näitab värskem statistika. Kuna raamatukoguhoidja raske südamega suudab loobuda mõne seni raamatukogus esindatud ajakirja tellimisest, et asendada teda mõne äsjailmunuga, siis tähendab iga uue ajakirja soetamine raamatukogule otsekohe kaotust uute raamatute arvel, mis omakorda kahjulik raamatukogu täiendamise mõttes uudisteostega. Siin oleks ainus väljapääsutee igaaastane krediidi suurendamine, mis aga käesoleval hetkel tundub kättesaadamatuna.

Kui umbes 400 aasta kestel enne Eesti iseseisvumist trükiti 15.500 raamatut („Eesti Statistika“ 1934 nr. 11), siis iseseisvuse 17 aasta jooksul on ilmunud trükist umbes sama palju köiteid. Kümne viimase aasta kestel on keskmine aastatoodang olnud 1062 trükiteost, sellest 574 raamatut ja 488 brošüüri. Meie raamatutoodangus on ülekaalus ilukirjandust ja ühiskonnateadust käsitavad teosed, umbes 10% üldtoodangust moodustavad õpperaamatud, 15,1% tõlkekirjandus. Kui nüüd arvestame veel asjaoluga, et av. raamatukogus on võimatu tulla toime ühe eksemplariga ilukirjanduslikust teosest, siis näeme, et ostusummad peaksid ainuüksi eestikeelse kirjanduse soetamiseks olema kaunis laiaulatuslikud. Katkestamatult läbi aasta ilmus 1933. a. 195 ajakirjast 150 ja 161 uut ajalehte. Loomulik, et suurem av. raamatukogu saab neist ajakirjadest ja ajalehtedest tellida vaid paarikümmend suuremat ja vajalikumat, kuna päris erialalised peavad jääma ostmata. Maaraamatukogud seevastu peavad leppima sageli üheainsa ajakirjaga, kust leiavad värskemaid arvustusi Eestis ilmuva kirjanduse kohta. Välismaa ajalehed ja ajakirjad nõuavad oma osa, välismaa uudisteosed ja vihkude kaupa ilmuvad suuremad käsiraamatud samuti. Ei saa siinjuures küllalt tugevasti rõhutada asjaolu, et tugevad kõikumised eelarves, järsud kärpimised, nagu seda viimaseil aastail on pidanud läbi elama Eestigi raamatukogud, takistavad kõigiti korralikku tööd ja kavakindlat raamatukogude täiendamist.

Iga õige raamatukoguhoidja tahaks oma kogu näha võimalikult täiuslikuna. Ent kui jälgida maailma raamatutoodangu üldarvu igaaastases „Droit d'auteur'is“ („Autoriõigus“), ilmneb otsekohe, et need arvud ei mahu ühegi raamatukogu raamesse. Ei võimalda nende soetamist ühegi raamatukogu krediit ega ruumid. Kuid ühtlasi osa viimasel ajal ilmunud raamatute sisu on sarnane, et nende soetamine, kataloogimine ja säilitamine oleks tohtu raha- ja ajaraiskamine. Raamatu keskmine väärtus võrreldes endiste aegadega on suuresti langenud, sest arvestades lugemiseoskuse levinemisega ja trükitehnika suure arenemisega on raamatutoodang mõnel maal kasvanud võrratu suureks, kuid vaimline külg endiste aegadega võrreldes muutunud kaalult kergemaks. Sellepärast jäävad püsiva väärtusega üldkirjanduse kogumispaikadeks ikkagi suuremate linnade raamatukogud, erialalise teadusliku kirjanduse säilitajaiks ja levitajaiks ülikooli- ja teaduslikud raamatukogud, kuna vähemad linna- ja maaraamatukogud juba krediitide piiratus tõttu peavad leppima vaid ilukirjandusega ja paremate populaarteaduslike töödega. Kuid ka suurimad raamatukogud pole võimsad mahutama ja soetama kõike, mis ilmub trükist, neilgi jääb ainsaks võimaluseks v a l i k.

Kuni käesoleva ajani on Eesti kui ka välismaa raamatukogude juures olnud valitud n. n. kirjanduse soetamise komisjonid. Tegelik elu on näidanud, et neil komisjonidel on õige väike tähtsus, kuna raamatuvalik, mis iseendast väga aegaviitev töö, langeb ikkagi raamatukoguhoidjale, kusjuures komisjoni liikmed muutuvad vaid vormaliseks soetatavate raamatute nimestike allakirjutajaiks. Vastutus raamatute valikus langeb ikkagi raamatukoguhoidjale üksi, mis on kindlaim tagatis raamatukogu väärtuslikule koostisele. Ainult raamatukoguhoidjal on igal ajal kasutada laenutatud raamatute statistika, millest nähtub üksikute alade kasutamise intensiivsus lugejaskonnas, samuti on tal alati võimalus pidada nõu eriteadlastega, kui ka vilunumate abitööjõududega raamatukogus. Raamatukoguhoidja peab aga sageli isegi ette jõudma eriteadlastest, sest viimasel on õigus vajaduse korral nõuda raamatut raamatukogust. Sel juhul tuleb raamatukoguhoidjal neid uute raamatute kataloogest arvustuste põhjal raamatukogusse hankida. Raamatukoguhoidja on ikkagi parim raamatukogu kasutajaskonna vajaduste tundja, tema üksinda kannab vastutust raamatukogu eelarve õiges kasutamises ülalpidaja ees, samuti on

ta vastutav avalikkuse ees raamatukogu otstarbekohases ja sisukas arenemises. Kuna raamatukoguhoidjal juba üksinda administratiivsete kohustuste tõttu on raske omada ülevaadet suures raamatute uputuses, on tal kasutada usaldustväärivad ametnikud raamatuvaliku tegelikus töös, vastavalt keeltele või ka üksikuile teadusaladele. Sellega annab raamatukogu juhataja ühtlasi võimaluse oma alluvaile võtta osa raamatute valikust, mis ametnikke kahtlemata virgutab tööle ja tõstab huvi oma kutse vastu, kuid siinjuures ei tohi unustada, et vastutus krediidi jaotamise on ühe isiku kätes ja viimse sõna peab ikkagi ütleva juhataja ise. Raamatute valik kodumaa ja välismaa kataloogest on raske töö, kuid osav, kogemusküllane ja arvustav raamatukoguhoidja suudab otsustada ka temale võõrail aladel, kas ost on vajalik või mitte, sageli juba üksinda väliste tunnusmärkide — autori nime, koostaja või kirjastaja maailmavaate, küsimuse aktuaalsuse, raamatukogu eesmärgi või muude sarnaste tegurite abil. Võime sarnaselt otsustada loobki õige raamatukoguhoidja. Muidugi on vaid suuremate raamatukogude juures võimalik korraldada sarnaseid nõupidamisi juhataja ja ametnike vahel, ent sageli tuleb ametnikul siis mõni teine töö jätta tagaplaanile või isegi võtta lisa oma isiklikust ajast, et tutvuneda kutsealaliste ajakirjadega, välismaaliste bibliograafiatega ja olla kursis kirjandusega, kuna raamatukogu jooksev töö nõuab kõik ettenähtud töötunnid. Selle asemel, et nõuda ametnikkonna osavõttu raamatuvaliku töös tardunud ametlikus vormis, oleks sobivaim üksikuist teadusharudest huvitatuile kolleegidele anda võimalus teha ettepanekuid puuduvate teoste soetamiseks neile tuntud aladel, kahtlevail juhtudel samuti arvestada nende nõuannetega.

Et raamatukogule ja tema ostuvõimalusile vastavalt raamatuid uudisteoste arvutust sarjast välja valida, peab raamatukoguhoidja esijoones tutvuma oma kodumaa, siis aga vastavalt raamatukogu võimeile suuremate kultuurmaade uudisteostega kas või pealkirjade kaudu, kasutades selleks vaid esimese järgu allikaid. Mõte valida kõigile avalikele raamatukogudele soovitavat kirjandust ühes keskses ei ole tekkinud üksi Eestis, vaid ka välismaal. Kuid see jääb ikkagi hädaabinõuks. Sarnased nimestikud, nagu neid meil koostab HSM'i raamatukogude komisjon, on kahtlemata kasulikud, kuid siin tuleb ikkagi igal raamatukogul arvestada kohalike oludega. Sarnaste nimestike suurimaks vooruseks on ajakokkuhoid, mis võiks meel-

dida vaid mugavust armastajale ja ebaiseisvate raamatukoguhoidjale. Teistele nad jäävad ikkagi vaid külma-deks nimestikeks ja mõnel juhul isegi töö takistajaiks.

Samuti tundub ebaõnnestununa Vaimse Koostöö Instituudi katse koostada iga aasta nimestik ümmarguselt 600 kõigis kultuurmais ilmunud teoste kohta, kusjuures iga riik ise nimetab oma kodumaa parimad trükitooted. Siin on kindlasti võimatu läbi viia ühtlust, sest mõni noor riik võiks soovitada hulgaliselt sarnast kirjandust, mis vaid kohaliku tähtsusega ja teistes maades ei leiaks üldse kasutamist. Siingi peaks iga raamatukogu tegema vastava valiku pärast nimestiku ilmumist.

Üheks vahendiks raamatute valiku kergendamisel on oma maa suuremate raamatukogude trükitud nimestikud. Nende puudusena võiks aga märkida, et neis pole märgitud raamatute hindu, millised ei sobikski raamatukogu kataloogi, teiseks ei ole raamatute pealkirjade läbitöötamine sugugi väiksem töö kui tutvumine algallikatega.

Nii jäävad raamatuvaliku töö põhialuseiks ikkagi rahvuslikud bibliograafiad. Meiesugusel väikerahval, kes peab tundma paljusid võõrkeeli, samuti suuremail kultuurriikidel, tuleks seega läbi töötada umbes järgmiste maade bibliograafiad: Saksa-, Prantsus-, Venemaa, Briti, Skandinaavia ja Ühendriikide omad. Parimaiks uudisteoste allikaiks jäävad muuseas tuntuimate raamatuäride kataloogid.

Rahvuslike bibliograafiate kui raamatuvaliku allikate puuduseina võiks nentida kaht asjaolu: esiteks ei ole ükski neist päris täiuslik, teiseks annavad nad vaid kommentaarideta lühiaidmeid, paljudel juhtudel isegi lühendatud pealkirju. Seda viimast puudust pehmendavad siiski mitmed asjaolud: nii toovad näit. saksa raamatukauplejate ajakiri „Börsenblatt“ ja prantsuse „Bibliographie de la France“ sageli andmeid autori isiku kui ka raamatu avaldamise sihi kohta. Siinjuures ei tohi aga unustada, et nende andmete esimeseks sihiks on meelitada kodanikke raamatute ostmisele, sellepärast ei tohi raamatukoguhoidja neis reklaambibliograafiais võtta kõike tõena. Kuid on ka suuri teadusliku sihiga kirjastusärisid, kes oma kuulutusis on väga asjalikud.

Parem on lugu sel juhul, kui mõni raamatukauplemisele kõrvalseisev organ katsetab tuua nimestikke kogu rahvusliku kirjanduse kohta. Siinkohal võiks eeskujuliku näitena nimetada „Times'i“ kirjanduslikku lisa („Literary Supplement“), milline juba üle 30 aasta toob igal nä-

dalal arvustusi Inglismaal ilmuvate tähtsamate teoste kohta, kusjuures vähem-tähtsad on vaid lühidalt nimetatud ja kommenteeritud. Sama sihti taotleb meil Eesti Kirjanduse Selts, tuues „Eesti Kirjanduse“ lisa juba 1924. a. alates eesti raamatute üldnimestiku, kuid selle vahega, et temas puuduvad arvustused. Arvustusi tähtsamate ilukirjanduslike kui ka teaduslike raamatute kohta leiame ajakirjas „Eesti Kirjandus“, „Looming“, „Eesti Naine“, peale selle erialaliselt teaduslikes ajakirjades. Ka teistes kultuurriikides on tehtud sarnaseid katseid, nii näit. Ameerikas, Prantsusmaal, Itaalias, ka Poolas ja Soomes (ajakirjas „Kansanvalistus ja Kirjastoletti“), kuid ükski neist ei küüni inglise ajalehe „Times“ kirjanusliku lisa võimeten. Saksamaal taotles samu sihte mõnda aega ajakiri „Literarisches Zentralblatt für Deutschland“.

Üldiselt ei saa aga ajalehes ilmuvaid raamatute retsensioone võtta väga tõsiselt, sest ajalehes ilmuvad kuulutused tavaliselt juba enne raamatu trüki avaldamist, mille tõttu raamatute pealkirjad esinevad vahelt isegi moonutatud kujul. Selle tagajärjel raamatukogu kasutajad nõuavad raamatuid sageli sootuks teise pealkirja all, mis laenutajaile tekitab raskusi ja sekeldusi raamatu leidmisel. Ka erialaliselt ajakirjades ilmuvaid arvustusi tuleb võtta arvustusega. Muuseas aga sarnaste retsensioonide jälgimine aastate jooksul tuleb raamatukoguhoidjale suureks kasuks, sest sel teel avaneb suurim võimalus tutvuda teadusliku kirjandusega. Mida piiratumad võimalused uute raamatute soetamiseks, seda raskem on teha valikut, seda põhjalikumalt ja ettevaatlikumalt tuleb käsitada kodu- ja välismaa bibliograafiaid, et valida välja otstarbekohast ja väärtuslikku.

Üksiku raamatu valikul tuleb silmas pidada järgmisi asjaolusid: tuleb tutvuda autori nime, hariduskäigu ja tema teadusliku, sageli isegi välise seisukohaga. Peale selle vaatame kirjastuse andmeid, millel sageli suur tähtsus raamatu valikul. Raamatukoguhoidja peaks pealegi tundma tähtsamate maade suuremaid kirjastusi — neid ei ole kokku vist üle saja — sellega oleks tal loodud suur alus otsustamiseks. Kui vajalik, tutvume raamatu enesega, sest kohalikud ärid on tihti nõus saatma raamatukogule uudisteoseid tutvunemiseks. Vaatleme veel näit., millisest seisukohast autor ainet käsitab, kas algupäraselt või ümbertöötatult, erapooletult või mitte, ilmekalt või targutavalt, puhtteaduslikult või populaarsemalt, kas aine kä-

sitlus seisab ajakohasel kõrgusel või on vananenud, õppe- raamatute juures peaksime vaatama, kas need on määratud algajaile või edasijõudnuile jne. Lõppeks tuleks ka tähelepanu pöörata uudisaineile, uutele vooludele igasuguseis teadusharudes. Ei oleks mõtet keeleteadlasel-kogujuhatajal soetada oma lemmikautori mitmekordseid väljaandeid, ta peaks mõistma ka juriidilise käsiraamatu või mõne maateadusliku uurimuse vajalikkust tema kogus. Välismaa teaduslikest raamatuid on need väärtuslikemad, mis toovad teatud maa erinevaid teaduslikke käsitlusi, tunduks sellepärast mõttetuna näit. muretseda rootsikeelseid anatoomia või füüsika käsiraamatuid, millised teaduslikud käsitlused enam-vähem sarnased kõigis mais, küll aga tuleks osta rootsikeelseid raamatuid rootsi ajaloo või kirjandusloo kohta.

Kui me sarnaselt iga üksikut raamatut püüame hinnata, siis teame, et raamatukogu koostis saab väärtuslik. Kuid siinjuures tuleb pidada meeles, et mitte üksikud raamatud, vaid teatud raamatute grupid kujundavad raamatukogu, mispärast tuleb võimaluse korral erialadele alati soetada täiendavaid lisateoseid.

Raamatukoguhoidjal peab olema alati selge vahe hää ja halva raamatu vahel. Vahest ei saa arvestada isegi avaliku arvamusega, tulgu see kas või suurte teadlaste poolt. Sageli tehakse raamat tema ilmumisel täiesti maha, ent mõne aja pärast hakatakse tunnustama temas leiduvaid väärtusi ja oleks kahju, kui ta raamatukogus puuduks. Raamatukoguhoidjal on sellepärast täieline õigus soetada kogusse üht või teist raamatut, mis välisele vaatlajale vahestki tundub vastuvõetamatuna. Siiski tuleb olla ettenägelik ja ettevaatlik materjali hankimisel raamatukogusse. Mõistagi, et ei tohiks ette tulla nähteid, et kogusse soetatud väheväärtusliku kõmulise raamatu kõrval puudub samal ajal ilmunud tähtis ja ajakohane teos.

Erilise liigi moodustavad näit. raamatud, mis kuidagi veel ei taha mahtuda teadusliku meetodika raami, need on rohkem n. n. asjaarmastajate alad, näit. etruskide keele ja arenemise küsimus, mõne evangeeliumi teaduslik tõlgitsus, aarialaste küsimus või muud sarnased küsimused. Selliste teoste väärtust ei saa eitada, kuid nende soetamine võib vabalt jääda suuremate raamatukogude hooleks. Teisiti on lugu sarnaste raamatutega, mis käsitavad tõelisi teaduse harusid, milliseid aga praeusaja teadus alles osaliselt eitab, siia kuuluksid näit.: loomulik ravimisõpetus, homöopaatia, taimetoitlus jne.

Neist ei saa ülikooli- või suure linna raamatukogu vaikides mööduda, samuti kui astroloogiast, millisel ajalooline tähtsus ja mille vastu praegusaja inimkonnal suur huvi. Tõeliselt või näiliselt alaväärtuslik kirjandus tuleb kindlasti jätta soetamata.

Kuid rõhk ei tohi langeda vaid teadusliku kirjanduse soetamisele. Avalikud raamatukogud, millised saavad ülalpidamise omavalitsustelt, peavad arvestama ka publiku soovidega. Ladewig raamatus „Politik der Bücherei“, lk. 4 arvab isegi, et raamatukogud ei peaks sisaldama mitte seda kirjandust, mida soovivad raamatukoguhoidjad, vaid raamatuid, mida nõuab publik. Muidugi ei saa mingit parajasti moes olevat raamatut osta mõnekümnes eksemplaris, kuigi publik teda käesoleval hetkel nõuab. Siin tuleb talitada takti ja tunde seisukohalt ja arvestada asjaoluga, et raamatud hiljem riialeile lebama ei jääks.

Ka üliõpilasil on õigus nõuda, et nad peale õppetöök vajaliku teadusliku kirjanduse leiaksid ülikooli raamatukogust ka paremat ilukirjandust, mis oleks suureks kaasteguriks nende üldises arenemises ja isiksuse kujunemises.

Avalikes raamatukogudes aga eriti tuleb laialdast rõhku panna peale teadusliku kirjanduse muretsemise ilukirjanduse soetamisele isegi kitsamas mõttes. Nii näit. ei tohiks linna-raamatukogudes kuidagi puududa luuletiskogud ja näitekirjandus, esijoones muidugi romaan, mis käesoleva aja olude kajastajana oleks kultuurajaloolise tähtsusega. Saksamaa raamatukogudepäevil on isegi võetud vastu otsus, et uusim ilukirjandus kuulub ka teaduslikesse raamatukogudesse; ilukirjandust tuleks koguda sel määral, kui võimaldab krediit; eriti tuleks tähelepanu pöörda alles kujunemisel olevale kirjandusele, mis tulevikus töötab saada tähtsaks kirjanduse vooluks. Teiseks tuleks arvestada veel asjaoluga, et ilukirjandus kui arhiivmaterjal ajaloolise dokumendina peaks olema esindatud raamatukogudes. Linna-raamatukogud peaksid isegi püüdma koguda vähemaid kirjanduslisi ajakirju, sest neis ilmuv noorem põlv lüürika ja proosa muutub aegade jooksul harulduseks, kuna need ajakirjad kaovad ruttu müügist ja nende ilmumisega on sageli õige lühike.

Kuna välismaa, eriti Saksa- ja Venemaa moodsad kirjandusloolised ajakirjad osaliselt on muutunud väga tendentslikeks, tuleb ilukirjanduse valikul raamatukoguhoidjal ise enamasti langetada otsus. Raamatukogu, kus leidub nooremaid kolleege, kes tunnevad huvi uueaja kir-

janduslike voolude vastu, raamatukogu politika seisukohalt peaks kasutama seda raamatute soetamisel. Jällegi oleneb kõik rahast, kui palju välismaa ilukirjandust võimalik soetada kogusse. Saksa, prantsuse ja vene kirjanduse kõrval hakkab esikohale nihkuma kultuurmaailmas ingliskeelne kirjandus, mistõttu meil Eestiski inglise keele kui esimese võõrkeele oskus kasvab ja ingliskeelse kirjanduse ostmisele tuleb anda senisest tähtsam koht, pealegi kus saksa ja vene kirjandus enamikus liiga kohaliku maiguga ja liiga tendentslik.

Teaduslike raamatute seas omavad suurima ajaloolise ea loodus- ja hingeteaduslikud tööd. Ajaloolised raamatud jäävad oma väärtuselt alati püsima, samuti keeleteadus, kui tema põhialuseid vaid põhjalikult ei muudeta.

Esikohal peaksid igas rahvuslikus raamatukogus olema oma kodumaa muinasaega ja ajalugu, ehituskunsti, kunsti, keelt ning rahva olusid kirjeldavad teosed. Teiste maade kohta käivate uurimuste soetamise ulatus oleneb jällegi krediidist, siin aga tuleks eelistada kallihinnalisemaid töid. Vähem raamatukogu hoolitseb tuleviku eest seda paremini, mida väärtuslikum on tema koostis, suur raamatukogu aga sel moel, et temas on esindatud arvurikkamad teadusharud ning suuremad raamatute grupid üksikuis teadusharudes.

Harulduste ostmisest tuleks piiratud krediidiga raamatukogul loobuda, olgu siis, kui soetatav teos evib erilisi eeldusi muretsemiseks, nii näit. mõni haruldane Baltika kohta käiv teos, millise väärtus andestab suurema summa kulutuse. Summade stabiilsest jaotamisest üksikute teadusharude soetamisel ei saa olla juttugi, kõik sel alal ülesseatud teooriad vananevad ja iga kogu peab ikkagi ise otsustama krediidi otstarbekohase jaotatavuse.

Kirjandust raamatuvaliku hõlbustamiseks raamatukogudele:

A. Sibul, Raamatukoguhoidja käsiraamat lk. 16—21.

Graesel, Handbuch, 2. Aufl. lk. 188... ja 339—341.
Vanem kirjandus sealsamas lk. 343.

Uuemaist teoseist:

W. Ermann, Allgemeine Grundsätze für die Vermehrung der preuss. Staatsbibliotheken.

R. G. Williams, A Manuel of Book Selection for the Librarian and Booklover (London 1920). Annab juhtnööre peamiselt inglise av. raamatukogudele, sisaldab suure arvu raamatute nimestikke.

Arthur E. Bostwick, How Librarians Choose Books (Library Essays, N. Y. 1920, lk. 17—27).

A. E. Bostwick, How to Raise the Standards of Book Selection (lk. 141—151).

Lionel Roy Mc. Colvin, The Theory of Book Selection for Public Libraries (London 1925).

A. J ü r m a n.

Inventariseerimine*).

Raamatukogutehnikas põhilisemaid tehinguid on raamatute inventariseerimine. Inventariseerimise all mõistame raamatute sissekandmist üldnimestikku, s. o. raamatukogusse muretsetava kirjanduse loendust inventariraamatus.

Kirjeldus selle kohta on antud A. Sibula „Raamatukoguhoidja käsiraamatus“, kus üldnimestikku tuntakse „põhinimestiku“ nime all, milline nimetus vahest olekski eelistatavam. Et aga Haridus-Sotsiaalministeeriumi määruste järgi tarvitatakse „üldnimestiku“ nimetust, siis jään siin selle juurde, kuid paralleelselt tarvitan oskussõnana ka „inventuurnimestikku“. Esitan allpool põhimõttelisi küsimusi, mida tuleb inventariseerimise juures eriti silmas pidada.

Üldnimestiku tähtsus. Üldnimestik annab ülevaate raamatuvara järkjärgulisest suurenemisest, selle arenemisest, näitab iga eksemplari muretsemiskäiku, millal saadud ja mil viisil, millal raamatukogust kustutatud ja miks. Üldnimestiku järgi toimub raamatukogu üldine hindamine, näit. tulekindlustuse puhul.

Varemalt, kui raamatukoguasjandus polnud veel nii arenenud kui praegu, oli inventuurnimestik ainsaks dokumendiks raamatukogus ja ta omas rea selliseid funktsioone, mis temalt hiljem kadusid. Teda kasutati raamatukogu koostisega tutvumiseks, kuid leida mingit teost suurest inventuurnimestikust oli liiga tülikas ja selleks koostati k a t a l o o g i d, mis paremini täitsid seda üles-

---

*) Raamatukoguhoidjate peres pole seni veel jõutud ühis-tele seisukohtadele üldnimestiku vormi suhtes. Ka käesolevas artiklis esitatud vormi ei saa võtta selle küsimuse lõpliku lahenduseks, kuna nii mõnigi asi siin vastuvaidlusi esile kutsub. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatus tahab moodustada komisjoni, et leida üldnimestikule vorm, mis vastaks praegustele avalike raamatukogude nõuetele.

Toimet.

annet. Inventuurnimestiku järgi teostati ka revideerimine ja raamatute kontroll, seni kui raamatud asetati riiuleile muretsemise järjekorras, inventarinumbriga järgi. Kui aga tarvitusele võeti süstemaatiline (liigi) paigutusviis (meie avalikkude raamatukogude kümnendliigituse alusel), siis inventuurnimestik ei saanud täita revideerimise ülesandeid ja selleks loodi kohakataloog (vt. Sibula „Raamatukoguhoidja käsiraamat“ lk. 56).

Et inventuurnimestik on väga tähtis põhiline dokument, mis peab püsima raamatukogu likvideerimiseni, siis on hädatarvilik hoolitseda selle vastupidavuse ja säilivuse eest. Inventariraamatu paber peab olema head sorti, ja eriti on tähtis, et ta oleks köidetud.

Köidetud inventariraamatus peetakse nimestik käsitsi. Välismaal valmistatakse ka üksikuid inventari-lehti, et oleks võimalik kirjutada masinal. Iga leht on varustatud kahe augukesega ja peale täitmist paigutatakse hoidjatega pappkaante vahele, nagu paberite registraator, mis tarvitusel kantseleides. Kui üksiklehtedest koguneb teatud arv täidetud nimestikku (kolm kuni viis tuhat), siis nad köidetakse, nagu harilik inventuurnimestik, ja kasutamisel ei ole karta kadumist.

Üldnimestiku vormid. Üldnimestiku vorme on väga mitmesuguseid, kuid siht on neil kõigil üks: anda lühike teade raamatu kohta ja andmeid raamatu kogusse muretsemisest. Nad erinevad teineteisest ainult suuruse, formaadi ja lahtrite jaotuse poolest.

Üks üldnimestiku vormest, mis kujunenud Ameerikas ja praegu tarvitusel ka Lätis ja Venes, on järgmine:

Inventariraamatu leheküljel on 25 rida, iga viies rida on rasvase joonega. Teatud täpne arv nummerdatud ridu leheküljel loob perioodilikkuse, mis tuntavalt kiirustab kokkuvõtteid. Iga lehekülje esimesel real on arv, mis lõpeb ühega või kuuuga (näit. 51, 106), igal viimasel real on arv, mis lõpeb viiega või nulliga (näit. 75, 100). Nii on kerge leida otsitavat numbrit 25 kaupa (igal leheküljel 25 sissekannet) ja viie kaupa (lehekülj jagatud rasvaste joontega viieks).

Inventarinumbrid lüüakse ette numeraatoriga või kirjutatakse käsitsi. Ameerikas on inventariraamatus ette trükitud kaks viimast numbrit sajast, s. o. 01 kuni 00. Esimene sada jääbki trükitult, teised sajad tulevad ise ette kirjutada ja kui sissekanne tuhandeis, siis tuleb ette lisada kaks numbrit. Näit. raamatukogusse tuleb 2099

Inventarilehe täitmine.

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   11   12   13   14   15   16   17

Knappgev	Inventari-number	Autor	Pealkiri	Seeria märkusi: kõide järg, aanne) aastakäik, trükk	Kirjastamis kohat	Kirjastaja	Ilmnusaeg	Lehek. tabelid	Omandamis viis	Hind			Kohaviit			Liiki kuuluvus	Märkusi	
										Dokum.	Raa-matu	Köite	Liik	Ura	Liik			Ura
05.2.32	51	Tammसारe, A.	Tõde ja õigus	K. 3	Trt.	N.-E.	1931	441	Üjekanne	17	6 50	—	60	0	19	1		
"	52	Vilde, Ed.	Külmale maale	K. T. 16	Tln.	Varrak	1924	222	"	17	2 80	—	50	0	20	1		
"	53	Bojer, J.	Viimne viiking	LKR. 48	Trt.	L.	1932	232	"	17	1	—	40	0	21	1		
21.8.32	54		Kodu	Ak. 12, 1	Tln.	Kreisberg	1931	4+384	Kink. Kask.	—	3	—	80	1	10	1		
"	55	Kampmann, M.	Eesti kirjandusloo peajooned	K. 2. tr. 2	Tln.	Pihlakas	1921	4+360	"	—	3	20	—	60	4	12		
01.1.35	106		Haridus- ja Sotsiaalmin. Teataja	Ak. 34	Tln.	Hasomin.	1934	9+236	Annetus Hasomin.	19	2 50	—	50	3	18	1		
"	107	Toomus, Fr.	Caesar	SE. 22	Trt.	E.K.S.	1934	140	Preemia E.K.S.	—	1	50	—	40	8	14		
"	108	Vilde, Ed.	Karikas kihvti...	K. T. 13	Trt.	L.	1930	251	Loodus	21	2 60	—	50	0	20	1		Vt. I.
									Kokkuvõte									

Järgi
Kõik
Kõik
Kõik
Kõik
Kõik

raamat, siis „99“ on juba trükitud, kuid „20“ kirjutatakse ette juurde.

Iga lehe paar (nelja lehekülje kaupa) moodustab saja „mõõte“. Kui palju „sadu“ sissekandeid soovitakse teha, niipalju muretsetakse siis ka lehti. Tavaline määr vähemates raamatukogudes on 3000 (60 lehte) kuni 5000 (100 lehte) sissekannet. Kui üks inventariraamat on täis, sissekande numeratsioon jätkub teises raamatus.

I n v e n t a r i s e e r i m i s e j u h i s e i d. Kõik raamatud, mis raamatukogusse muretsetakse, tulevad viibimata kanda sisse inventuurnimestikku, ja nii, et korraga muretsetud partii ei saaks lahutatud, et kaasasaadetud dokumendil nimetatud raamatud oleksid kantud sisse reastikku. Peale seda sorteeritakse raamatud järgnevate tehingute jaoks. Mõningail põhjusil on tarvis mõned raamatud saata käiku kiiremini, teistega on aga aega viivitada, siis igatahes on palju kindlam, kui kõik teosed on kantud üldnimestikku, ja igauks saanud oma inventarinumbri.

Inventuuri nimestiku koostamisel tuleb pidada silmas raamatu üksustamist, s. o. iga trükitud üksuse individualiseerimist. Trükitud üksuse all mõistame iga ühekõitelist teost ehk lõpetatud jagu mitmekõitelisest teosest eraldi tiitellehega. Nii siis, viiekõiteline teos saab viis inventarinumbrit, igale kõitele eraldi. Raamatukogu üksustamine inventuurnimestikus annab võimaluse jälgida iga üksiku raamatu saatust. Näit. mitmekõitelises teoses võivad üksikud kõited tulla eri aegadel: üks on kulunud, teine kaotatud lugeja poolt, kolmas sattunud nakkushaiguse ohvriks ja raamatukogu keeldus seda tagasi võtmast, neljas on sisult vananenud jne. Kõikidele kustutatud raamatuile tehakse märke „märkuste“ lahtri selle kõrvaldamisest.

Samal alusel individualiseeritakse ka dubletid, s. o. iga korduv eksemplar saab eraldi numbri. Täpse varandusliku seisundi arvestamiseks on tarvis teada, millal muretseti ja millal kustutati iga eksemplar. Kui mitu eksemplari märgitakse ühe numbriga, siis jälgida iga oleva ja kustutatud eksemplari saatust on väga raske, võib tulla segadusi. Kui raamatukogu tahab pidada arvestust ka dublettidest, siis võib iga dubleti inventarinumbri kriipsutada alla punase pliatsiga ja neist kriipsutusist teha hiljem kokkuvõte.

Kui raamatukogusse muretsetakse uus eksemplar kustutatud raamatu asemele, siis seda ei kanta sama in-

ventarinumbri alla, sest selle erinevus seisab teises mu-
retsemistähtpäevas (Bostwick). Tegelik töö aga on näi-
danud, et vältida asjatuud „kustutamismärkusi“, võib sel
juhul, kui lugeja ise toob kaotatud raamatu asemele uue
eksemplari, raamatusse panna endine number. Enne tu-
leb aga olevate andmete põhjal võrrelda, kas see on sama
väljaanne (sama aasta ja lehekülgede arv).

Raamatukogukoide ei lange alati ühte trükitud ük-
susega, ja seda tuleb panna tähele raamatu sissekandmi-
sel. Raamatukogu võib näit. kõita ühte kolm brošüüri,
millest igauks moodustab trükitud üksuse. See on niinim.
kunstlik „koguteos“. Ka sel juhul iga üksus saab oma
inventarinumbri*), kuid „märkuste“ lahtrisse märgi-
takse: „kokku köidetud nr.“ („koguteose“ esimese bro-
šüüri number).

Vähemates raamatukogudes samal viisil nagu raa-
matud, kantakse üldnimestikku ka geograafilised kaardid,
plakatid, jooniste ja reproduktsioonide kogud, noodid ning
perioodilised väljaanded. Ajakirjad kantakse inventuur-
nimestikku aasta lõpul ja ainult sel juhul, kui on täis
komplekt. Kui aastakäik moodustab liiga paksu köite,
siis lahutatakse ta pooleaastate kaupa; kui aga ka siis
köited jäävad liiga paksuks (vastupidavuse mõttes on
kasulikum, kui köited on õhemad), võib neid lahutada
veel vähemateks üksusteks. Ajakirja aastakäik saab siis
niimitu inventarinumbrit, mitmesse köitesse ta köidetud.

Raamatud, mis tulevad raamatukogusse väga halvas
seisukorras, ilma alguse ja lõputa, lõhutud ja määritud
või oma sisulise väärtuse poolest aegunud (vanad välja-
anded), ei tule üldse inventuurnimestikku sissekandmi-
sele, vaid tulevad ära müüa makulatuuri hinna eest.

Inventarilehe täitmine (vt. juurdelisa-
tud vorm). Nagu juba eelpool mainisin, võib inventari-
lehte lahtritesse jagada väga mitmet moodi, arvestades
otstarbekohasust. Meile tuntud on A. Sibula „Raamatu-
koguhoidja käsiraamatus“ esinev vorm, mis tarvitusel
Tallinna linna raamatukogus ning Haridusministeeriumi
poolt kehtiv vorm, mis tarvitusel suuremas osas av. raa-
matukogudes (Tartu linna rmtk. on oma erivorm). Esi-
tan siin kombineeritud vormi, mis võiks tulla vastuvõtmi-
sele, sest selle täitmine ei peaks siis enam tegema ras-
kusi, kui meil tegemist kutseliselt ettevalmistatud raama-

*) Kohaviit antakse esimese teose järgi, sama kohaviidaga
täidetakse sedelid katalogi ka teistest teostest.

tukoguhoidjatega (vorm on seatud kokku tegeliku töö tulemusena).

Leheküljel on 25 rida, iga viies rida trükitud rasvase joonega. Lehekülje ülal on peale selle rida ülekannete jaoks ja all rida kokkuvõtete jaoks. Andmed iga teose kohta on täidetud ainult ühele reale.

Lahter 1. Siia märgitakse omandamise kuupäev. Kui alatakse lehekülge, siis märgitakse juurde ka aasta, näit. 05. 2. 32.

Lahter 2. Siia kirjutatakse jooksev inventarinumbr. Vastavalt sissekandele märgitakse inventarinumbr ka raamatusse (Signatuuri märkimisest vt. allpool). Harilikult märgitakse see tiitellehe keskele, raamatupära poole külge või tiitellehe teisele küljele. Iga tahes tuleb pidada kinni üheviisilisusest ja inventarinumbr märkida kõikidele raamatutele samale kohale. Märk „Nr.“ on üleliigne, piisab ainult arvu kirjutamisest, näit. 230, aga mitte Nr. 230. Raamatukogu võib soetada endale ka vastava templi, kuhu märgitakse kõik nõutavad märgised kokku. Tempel lüüakse tiitellehe keskele.

Tartu linna keskraamatukogu		
liik ←	— 0 20 — 16	→ järjenumberliigis
	— 1524 2	→ köite number
Inventari number ←		→ eksemplar

Lahter 3. Autor kirjutatakse ilma teaduslikkude ja aukraadideta. Kui raamat on anonüümne (autorita), siis autori lahter jääb täitmata. Autori nimi kirjutatakse nimetavas käändes, selle taha pannakse komma ja eesnimi tähed, näit. Kallas, A.

Lahter 4. Pealkiri võetakse tiitellehelt (esilehelt). Kui pealkiri on väga pikk, siis seda lühendatakse. Jäetakse välja üksikud sõnad, kuid nii, et mõtet segi ei aetaks. Väljajäetud sõnade kohta tehakse kolm punkti (...). Alapealkirjad jäävad üldnimestikus harilikult kirjutamata, samuti ka tõlkija ja illustreerija. Täpsemad andmed tulevad täita raamatukogu kataloogis.

Ajakirjade sissekandmisel autori lahter jääb vabaks, ajakirja nimetus kantakse pealkirja lahtri. Ka siin jäävad märkimata täiendavad seletused ajakirja kohta, samuti ka toimetaja ja toimkonna koosseis.

Lahter 5. Seeria märkuste all mõeldakse mitmeköitelise teose üksikuid jagusid, kogutud teoste andeid,

kirjastuste seerianumbreid ja ajakirjade aastakäike. Need andmed on tarvilikud signatuuri märkimise juures raamatusse, millest lähemalt allpool. Siia märgitakse köite*) number, kui ühe pealkirjaga teos on mitmes jaos, näit. Tammsaare, A. — Tõde ja õigus — k. 3, s. t. „Tõde ja õigus“, 3 köide. Samuti ühe autori kogutud teoste ande number, näit. Vilde, Ed. — Külmale maale — K. T. 16., s. t. „kogutud teosed“, 16. anne. Ruumi ja aja kokkuhoiu mõttes tuleb „köide“ lühendada K ja „kogutud teosed“ — K. T., millised lühendid märgitakse jagu, annet või köidet tähendava numbri ette.

Tähtis on märkida ka kirjastuse ühes seerias ilmunud köidete numbreid, kus seeria nimetus lühendatakse ja pannakse numbri ette. Näit. Bojer, J. — Viimne viiking — LKR. 48, s. t. Looduse Kroonine Romaan Nr. 48; Toomus, Fr. — Caesar — SE. 22, s. t. Suurmeeste Elulood Nr. 22. Siis võib veel lühendada Looduse Univeraal Biblioteek — LUB, Elav Teadus — ET. jne.

Ajakirjade puhul märgitakse, mitmes aastakäik, lühendatult — ak. Näit. Eesti Kirjandus. ak. 27. Kui aastakäik köidetud mitmesse köitesse, siis sellele numbrile lisatakse veel see number, mitmes köide on ta sellest aastakäigust, mis eraldatakse kommaga. Näit. Kodu. ak. 12,1, s. t. — Kodu — 12 ak. I poolaasta. Kui ajakirja tiitellehel pole trükitud aastakäigu arvu, siis märgitakse ilmumisaasta arvust kaks viimast numbrit, näit. — Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi Teataja — ak. 34, s. t. 1934.

Siia võib teha märkus ka korduva trüki korral. Trükk lühendatakse tr. Näit. Kampmann, M. — Eesti kirjandusloo peajooned — k. 2. tr. 2, s. t. teine köide, teine trükk. Esimest trükki ei märgita, samuti võib korduva trüki juures jääda märkus tegemata, kui raamatuskogus pole eelmisi trükke.

Lahter 6. Siia kirjutatakse kirjastamise koht, mitte see, kus on trükitud. Näit. Dickens, Ch. — Dombey ja poeg — Trt. Valik, 1933. 301 lk. (trükitud on see teos Viljandis).

Lahter 7. Kirjastaja märgitakse nimetavas käändes ja ilma jutumärkidesse panemata (vt. näide eelpool). Kui kirjastajaks autor, siis kirjutatakse sõna

*) Harilikult kirjastused ja kirjanikud ei tee vahet sõnade „jagu“, „anne“ ja „köide“ vahel, ses mõttes soovitan alati tarvitada sõna „köide“ (lühend. k.), mis on kõige laiem mõiste.

„autor“. Ajakirjade puhul märgitakse väljaandja organisatsiooni või isiku nimi.

Lahter 8. Ilmumisaasta tuleb võtta tiitellehelt või tiitellehe teiselt küljelt. Sageli aga kirjeldavas raamatuseisus puudub ilmumisaasta, siis tuleb seda võimaluse korral kindlaks teha teiste usutatavate allikate kaudu, kirjastuste kataloogide või bibliograafiliste nimestikkude põhjal.

Täiendavalt lahter 6, 7 ja 8 kohta. Töö hõlbustamiseks tarvitatakse sissekande juures lühendeid, esitan siin mõningaid.

Linnade nimed: Tallinna — Tln., Tartu — Trt. Pärnu — Prn., Narva — Nrv., Viljandi — Vlj., Rakvere — Rkv.

Kirjastuste nimed: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus — TEK-Ü. Eesti Kirjanduse Selts — E. K. S. („Eesti“ lühendatakse alati *E*’ks). Eesti Kirjanikkude Liit — E. K. L. Noor-Eesti — N.-E. Loodus — L. Postimees — Postim. Haridus-Sotsiaalministeerium — Hasomin.

Aastarve võib lühendada järgmiselt: kahekümnes sajand kahe viimase numbriga (21 — 1921, 32 — 1932), üheksateistkümnes sajand kolme numbriga (829—1829, 891—1891), arve enne üheksateistkümnendat sajandit ei lühendata.

Kui teoses pole märgitud kirjastuskohta, kirjastust või ilmumisaastat, ja neid andmeid pole võimalik hankida mujalt, siis märgitakse vastavasse lahtreisse: i. k. (ilma kohata), i. k. (ilma kirjastuseta), i. a. (ilma aastata).

Kui mõned puuduvad andmed hangitud bibliograafilistest allikatest, siis need pannakse nurgelistesse klambritesse.

Lahter 9. Lehekülgede arvaks võetakse see, kus lõpeb tekst. Teksti all mõeldakse ka sisukorda ja muid teose kohta käivaid märkmeid. Kuulutuste osa ja lisareklaam jääb arvestamata. Kui ees- ja järelsõna on eraldi nummerdatud, siis märgitakse see plussiga juurde, näit. 12+183. Kui ajakirja üksikud numbrid on eraldi pagineeritud, siis ei hakata neid üksikult kokku arvama, vaid märgitakse eraldipag., s. t. eraldipaginatsioon (üksikult nummerdatud). Kui teoses on eraldi nummerdatud pilte, tabeleid või tahvleid, siis märgitakse see ka lehekülgede arvule juurde. Nummerdamata pilte ja illustratsioone ei arvestata.

Lahter 10. Siia märgitakse asutise või isiku nimi, kellelt raamat ostetud. Kui raamat saadud vahetuse teel või kingitult, siis asutise või isiku nime ette tehakse märkus: kink, vahetus, preemia jne. Näit. kink-Hasomin; preemia E. K. S.

Kui eraraamatukogu täidab avaliku raamatukogu ülesandeid ja saab toetust kohalikult omavalitsuselt, siis nende summadega ostetud raamatute ostukoha nimetusele tõmmatakse punase pliiatsiga kriips alla, samuti ka dokumendi numbrile ja hinnale (lähemalt vt. allpool).

Lahter 11. Siia märgitakse see number, mis raamatukogu paneb oma sissetulnud tõendavatele dokumentidele, kviitungitele ja arvetele.

Tõendaval dokumendil peavad olema loetletud raamatud üksikult, aga mitte märgitud ainult arv, näit. „21 mitmesugust raamatut“, tingimata on tarvis märkida iga raamat eraldi ja sinna juurde ka raamatu hind.

Lahter 12. Hinnaks märgitakse nominaalhind, s. o. ilma mahaarvamiseta, sest inventariraamat näitab raamatuvara väärtust, aga mitte faktiliselt väljaläinud summat. Viimast saame kätte arvetest. Kui raamatule pole märgitud hinda, siis määratakse see arve, kirjastuskataloogi jne. järgi. Kui ka sel teel pole võimalik hinda määrata, siis hinnatakse umbkaudu, arvates $\frac{1}{2}$ —2 senti lehekülg, pidades silmas formaati ja väljaande väärtust. Sel korral pannakse hind nurgelistesse klambritesse, mis näitab, et see polnud märgitud raamatule endale.

Nagu juba ülal mainitud, eraraamatukogudes kohaliku omavalitsuse toetusega ostetud raamatu hindadele tõmmatakse alla joon punase pliiatsiga ja selle järgi saame lehekülgede kaupa teha ka kokkuvõtteid ja ülekandeid. Selle summa kirjutame üldkokkuvõtete ja ülekannete alla. Juhul, kui raamatukogu likvideeritakse, saame kerge vaevaga omavalitsuse toetussumma ulatuses raamatuid neile tagasi anda.

Lahter 13. Raamatute köitmise hinna arvame harilikult eraldi raamatuvara üldsummale juurde, kuid selle täitmine pole kohustuslik. Võib võtta ka köite keskmine hind ja kasvatada seda raamatute arvule, ning meie saame köitesumma. Kuid sageli ei tehta ka sedagi, sest raamatukogu peab maha arvama teatud protsendi raamatute kulumise ja väärtusetuks muutumise peale, ning köitesumma arvatakse selleks vaheks. Ülevaatlikkuse mõttes

on siiski kõitehinna märkimine soovitatav ja kulumisprotsept tuleks arvestada teisel teel.

Lahter 14. Kohaviida (signatuuri) märkimine tähendab raamatu koha märkimist vastavasse liiki. Kohaviit üldnimestikku pannakse peale seda, kui on teostatud raamatu liigitamine (klassifitseerimine). Raamatu liiki määramine sünnib kümnendsüsteemi alusel*).

Lahter 15. Iga liik algab ühest ja siia märgitakse liigi järjenumbr, s. o. mitmes raamat ta on vastavas liigis. Antud signatuur määrab raamatu koha riiulil. Raamatud on asetatud riiulile liikide kaupa.

Täiendavalt lahter 5, 14 ja 15 kohta.

Mainitud lahtritesse märgitud andmed tulevad kirjutada ka raamatule. Inventarinumbr'i märkimise juures (lahter 2) on toodud üks näide, kuidas raamatule märkida peale inventarinumbr'i signatuuri, kui raamatukogul on olemas vastav tempel. Harilikult märgitakse kohaviit raamatu tiitellehe keskele, inventarinumbr'ist äärepoole. Liiginumbr'i taha pannakse punkt ja selle järele järjenumbr liigis, näit. 2.27.

Kui teos on mitmes kõites või ühe seeria raamatud on koondatud ühte, siis saavad nad vastavalt sama signatuuri, mis on antud esimesele sissekantud kõitele või seeria raamatule. Muutub ainult „seeria märkuste“ (lahter 5) all märgitud kõitenumber, mis lisandatakse liigi järjenumbr'ile kriipsu abil ja kirjutatakse veidi allapoole. Kõitenumbr'i all on mõeldud mitmekõitelise teose üksikut jagu, kogutud teoste ande numbr'it, teatava seeria üksiknumbr'it ja ajakirja aastakäiku, mis raamatule märgitakse ilma „lühendeid“ lisamata (vt. seletusi lahter 5. kohta). Näiteid: Jakobson, A. — Vaeste-Patuste alev. K. 1. Trt. L. 1927.—0.24—1; Vilde, Ed. — Karikas kihvti... K. T. 13 (Kog. Teosed 13 anne). Trt. L. 1930.—O. 28—13; Strindberg, A. Mere rüpes — LKR 3. Trt. L. 1929.—O. 41.3; Looming ak. 10, 2 — Trt. E.K.L.1932.—1. 14—_{10,2} („Looming“, kümnes aastakäik, teine poolaasta).

Kui korduvad trükkid tahame riiulile paigutada kokku, siis tuleb ka siin kasutada seda võtet, et viime nad ühe ja sama signatuuri alla. Trükkide eraldamiseks teeme lisamärgise liigi järjenumbr'i juurde. Kui meil, näiteks, on raamatukogus Lutsu „Kevade“ 1 jao esimene trükk ja nüüd tuleb juurde sama raamatu teine trükk, siis märgi-

*) Lähemalt vt. H. Mugasto „Kümnendliigitus“. 1933.

me signatuuri järgmiselt: O. 32a—1. Teise trüki märkeks oleks siis „a“, kolmanda — „b“ jne. Seega oleks Lutsu „Kevad'ed“ riiulil kõik koos, mis väga kergendaks raamatu leidmist*). Kui raamatukogusse muretsetakse mõne teose korduv trükk esmakordselt, siis trükki eraldav märgis jääb ära.

Kui mõnda teost on mitmes eksemplaris, siis saavad nad kõik esimese eksemplari signatuuri, s. o. sama liigi ja järjenumbriga ühes lisamärgistega. Kui raamatu tiitel-lehele tahame teha märkust ka sellest, mitmes eksemplar on teatud köide, siis märgime eksemplari (lühendatult „eks.“) signatuuri peale. Näit. Tammaare, A. — „Tõde ja õigus“ 5. köide, kolmas eksemplar:

3 eks.
0.44-5

Et seda tööd läbi viia eksimusteta, on tarvilik sisse seada autori (alfabeetiline) kataloog, mille järgi saab kontrollida, kas teatavast teosest on raamatukogus mõni köide või eksemplar juba olemas. Selle põhjal saame kirjeldatud juhtudel kasutada olevaid signatuure (kohaviite). See kataloog oleks kasutamiseks ainult raamatukogu oma tööjõududele, siis ei ole karta, et mõni sedel on vale kohal või koguni vahelt kadunud.

Lahter 16. See lahter on jagatud kümnesse üksiklahtrisse. Kümneendiigituse alusel on märgitud iga üksiklahtri kohta indeksid (liiginumbrid). Millisesse liiki kuulub teos, sinna kohta tõmmatakse pikuti kriips. Raamatukogu seisukohast on väga tähtis saada ülevaadet raamatute sisulisest koostisest, millised kokkuvõtted omame sel juhul juba inventariseerimise juures. Lehekülje all toome kokkuvõtte iga liigi kohta, sellest teeme ülekande järgmisele leheküljele, nagu see sündis ka raamatuhindade kokkuvõtmisel.

Selle järgi saame alati vastata küsimusele, palju teoseid on teatavas liigis ja võrrelda üksikute liikide vahel, mille põhjal reguleerime üksikute alade täiendamist.

Lahter 17. Siia tehakse märkus selle kohta, kui mitu trükitud üksust on köidetud üheks raamatukoguköiteks. Samuti tehakse märkus raamatu kustutamise kohta. Kui on tarvilikust kustutamise nimestik,

---

*) Sedelid kataloogi kirjutatakse igale trükile eraldi, sest lehekülgede arv, kirjastus ja väljaandmiseaeg võib muutuda.

siis kirjutatakse „märkuste“ lahtrisse ainult kustutamisenimestiku järjenumber.

Siia tuleb veel märkida juhatusi ühelt inventarilehelt teisele (inventariraamatus nummerdatakse ainult parempoolne lehekülg). Hiljemini sisse kantud sama signatuuri omanud köite kohal juhitakse sellele lehele, kus on sisse kantud esimene köide või eksemplar sellest teosest, näit. vt. l. 5, vt. l. 24 jne. (leht lühendatakse „l“).

Täiendavalt kõikide lahtrite täitmise kohta. Kui järjest kirjutatakse raamatud, mis on tulnud ühel ajal, ühest kohast või ühelt isikult, siis seda ei korrata, vaid pannakse jutumärgid. Jutumärgid pannakse ka autori nime kohta, kui järjest kirjutatakse mitmed tema teosed. Kui järjest kirjutatakse mitu dubletti, siis pannakse jutumärgid kõikidesse lahtritesse, peale hinna, mis korratakse iga köite juures, sest muidu võib tulla segadusi kokkuvõtmisel. Samuti märgitakse kohaviit ja liiki-kuuluvus iga köite kohta eraldi.

Üldjuhiseid raamatu ümbertõutuseks. Kohe peale omandamist raamat inventariseeritakse, s. o. kantakse üldnimestikku, vastav inventarinumber märgitakse raamatusse. Siis ka kohe raamat tembeldatakse (templid lüüakse igasse raamatusse ühte viisi teatud kindlatele lehekülgedele). Kui raamatukogu töö viiakse läbi mitme tööjõu kaudu, siis enne signatuuri (kohaviida) märkimist läheb ta liigitaja kätte, kes vastavalt raamatu sisule määrab liigi. Signeerimine toimub eelpool antud juhiste järgi. Peale seda antakse raamat köitesse. Kui võimalik, lastakse köitjal raamatupärale kuldtähtedega lüüa autor ja kohaviit, kui aga seda pole võimalik, siis lastakse kleepida etikett (3 sm alläärest ülespoole). Etiketil märgitakse tiitellehelt kohaviit vastavate lisatäienditega, ainult eksemplari arv jääb märkimata, sest sellel pole tähtsust raamatu riiulile asetamisel. Etiketil märgitakse kõige peale liigi number, selle alla järjenumber liigis ja kõige alla väiksemalt köitenumber. Raamatu taha kaanele kleebib köitja ka raamatutasku, kuhu paigutatakse raamatukaart, mis tarvilik laenutamise juures. Taskule kirjutatakse raamatukaardilt kohaviit, mis kergendab laenuteenistuse juures raamatukaardi leidmist tähtpäeva alt*). Peale seda lä-

*) Iga päev laenutatud kaarte võib seada korda liikide ja nende järjenumbrite järgi; teine viis on järjestada inventarinumbri järgi, siis tuleb raamatukaardile ja taskule kirjutada ka inventarinumber; kolmas viis on kaartide järjestamine autor-tähestiku

heb raamat kataloogija kätte; kataloogimine toimub vastavate juhendite järgi (vt. „Raamatukogu“ nr. 2. „Kataloogimisjuhised“). Kui olevate kataloogide jaoks sedelid täidetud, tulevad nad paigutada kataloogikastidesse. Raamat tuleb asetada etiketile kirjutatud signatuuri järgi riiulile ja nüüd algab laenutamine.

Helene Mugasto.

Virumaa avalikkude raamatukogude võrgus

töötas 1933/34. a. 74 raamatukogu. Raamatukoguhoidjate kursustel on käinud 24 kogujuhatajat. Raamatukogudes oli 31. III 1934. a. 62.606 köidet. Uusi raamatuid on juurde ostetud 5417 ja samal ajal kõrvaldatud 1849 köidet. Täielikult hävines tuleõnnetusel Venevere raamatukogu. Iga Viru maaelaniku kohta oli raamatukogudes köiteid 0,50. Registreeritud lugejaid oli 8.225, seega 6,58% üldisest elanikkude arvust. Lugemiseks on võetud 136.909 köidet. Koeffitsiendid: liikuvus — 2,18, loetavus — 18,94 ja intensiivsus — 41,28. Ühe maaelaniku kohta laenutati raamatukogudest 1929/30. a. — 0,72, 1930/31. — 0,82, 1931/32. — 0,99, 1932/33. — 1,06 ja aruandeaastal 1933/34. — 1,09 köidet. Kaugelt üle keskmise laenutati ühe piirkonnas asuva elaniku kohta Kukrusel (üle 6 köite), N.-Jõe-suus (üle 4 köite), Ingeris ja Koolimäel (üle 3 köite). Kaugelt alla keskmise laenutati Uhtna, Auküla, Kohala, Valaste, Saka, Kaarli, Kadrina ja Rääsa raamatukogudes. Tulud ja kulud on tasakaalus 12.933,37 krooniga. Üldse kulutasid raamatukogud iga elaniku kohta 8,8 senti.

Tagavara-õpetaja poolt on raamatukogusid revideeritud ja kohapealseid tegelasi instrueeritud 18 raamatukogus, kusjuures peatähelepanu oli suunatud uutele 1932. a. võrku võetud kogudele (25 kogu). Kuna juba eelmistel aastatel sageli esines juhte, kus revideerimisel selgunud puudused jäeti kohalikkude tegelaste poolt tähele panemata, siis on 1933. a. tarvitusele võetud erilised revideerimise-instrueerimise lehed, millele märgitakse selgunud puudused ja võetakse kogujuhatajalt tähtajalise puuduste kõrvaldamise kohta allkiri.

Vanemad raamatukogud töötavad mõnesuguse stabiilsusega — laenutamine toimub järjekindlalt ja raamatute kataloogimises ning liigitamises on omandatud mõnesuguseid oskusi. Uued, 1932. aastal võrku võetud kogud arendasid tegevust märksa vähemal määral ja seda peaaesjalikult vilunud tegelaste puudusel. Üllatusena uutest kogudest võib siiski märkida eelmainitud Kukruse raama-

tukogu, kus laenutuste arv ühe piirkonnas asuva elaniku kohta tõusis maakonna maksimumini. Palju jätab soovida raamatukogude toetussummade väljamaksmise kord ja aeg. Eriti Hasomini toetused — ka siis, kui need on kärbitud — tuleks 3—4 kuud enne eelarveaasta lõppu välja saata, sest hilise väljamaksmise tõttu ei jõua toetus eelarveaasta lõpuks kohale ja jääb raamatukogu aruandes näitamata. Seega on takistatud toetuste kättesaamise kontrollimine aruannete abil (käesoleval eelarveaastal on olukord selle poolest soodsam, sest HSM toetus saadeti Maavalitsusest kõigile raamatukogudele välja juba 22. jaanuaril).

Peale rahalise toetuse, mis oli ligi 30% selle Avalikkude raamatukogude seaduse alusel saadaolevast suurusest, — saadeti Hasomini poolt Eesti kirjanduse Seltsi kaudu toetusi veel raamatutes. Sellise raamat-toetuse kohta kuulub nurinat peagu kõikidest kogudest, sest vanematel kogudel polnud E. Kirj. Seltsi poolt esitatud nimestikkudest tarvilikku kirjandust valida ja väiksematel kogudel käib selliste, nüüd juba mõneski suhtes vananenud teoste köitmine üle jõu. Nagu selgunud, on veel praegu (detsembris 1934) mitmel pool 1933. a. sügisel saadetud raamatuid köitmata ja kataloogimata. (Aga neid saadeti 1934. a. veel lisaks!)

Täiesti teretulnuks osutuvad HSM Koolivalitsuse raamatukogu komisjoni poolt koostatud raamatute nimestikud, kuna neis on esitatud ikkagi valitud kirjandus. Nimestikkude tõttu on raamatukogudes vähenenud ka liigitamisvead.

Kogude 10 loetavama raamatu tiitlitest on tervelt 22% „Kroonist romaani“, 7% „Kuldraamatut“ ja 3% „Tänapäeva romaani“. Nii siis — 30% K. O.-Ü. „Looduse“ valdavas enamikus ja sageli kahtlase väärtusega tõlketeoseid. Kuna alles kolme aasta eest tõlgeteosed vähe levisid, siis tuleb seda nii kiiret lugejate „maitse“ muutust kirjutada erakorraliste olude arvele: piiratud toetussummade tõttu on raamatukogud sunnitud ostma odavamalt kirjandust, nagu seda on eelnimetatud kirjastuse massiliselt turule paisatud ja sageli halvasti tõlgitud perioodilised väljaanded.

Üksikute autorite järgi eelistavad lugejad Tammsaare (T. ja õigus), Ranna (K. ja vaim), Lutsu (Mälestused), Mälgu, Mõtslase, Jakobsoni, Metsanurga, Vilde ja t. teoseid, kuid pilt muutub suuresti igas raamatukogus. Võib kindlasti arvata, et lugejad loevad ikkagi seda, mida praegune raamatukogu suudab neile pakuda.

A. Jõulmaa.

Ülevaade Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevusest 1934. a.

Möödunud tegevusaasta kuulub elavamate aastate hulka. Asudes üksikasjalisele vaatlusele, olgu märgitud läinud aasta tegevusest järgmist:

Kursused. Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi ülesandel ja toetusel korraldas ühing möödunud aastal neli lühiajalist kursust raamatukoguhoidjaile: 1) Kuresaares 28.—30. juunini, 16 osavõtjat; 2) Tartus 11.—15. august., 20 osavõtjat; 3) Tallinnas 21.—24. august., 72 osavõtjat ja 4) Rakveres 15.—17. septembrini, 25 osavõtjat. Kokku 133 osavõtjat. Kursustel esinesid lektoritena: A. Sibul, A. Kettman, A. Jürman, Fr. Puksov, R. Antik, H. Johani, L. Ploompuu ja A. Jõulmaa-Juulman.

Eriti elav oli osavõtt kursusest Tallinnas. Kõigil kursustel korraldati ankeet, mille tulemused leiduvad vastavas artiklis. Toetust saadi Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumilt kursuste korraldamiseks 180 kr., tegelikud kulud kursustele olid 188 kr. 17 snt.

Tähtsamaid ettevõtteid ühingul oli usaldusmeeste võrgu uuesti organiseerimine. Kuna endiseist ühingu esindajaist olid mõned loobunud tegevusest, pööras juhatus kõigi linnade, ale-vite jne. avalikkude raamatukoguhoidjate poole ettepanekuga asuda usaldusmehe kohale. Nüüd leiduvad esindajad-usaldusmehed järgmistes kohtades: Tallinnas, Tartus, Pärnus, Rakveres, Viljandis, Tapas, Petseris, Kuresaares, Valgas, Nõmmes, Harkus, Kärus, Nehatus ja Suure-Jaanis. Paljuilt raamatukoguhoidjailt on veel vastused saamata, näiteks pole tulnud vastuseid veel Narva, Võru, Tõrva ja Põltsamaa linnast. On siiski põhjust loota, et esindajate arv kasvab järgmisel tegevusaastal.

Loterii. Läinud aastal korraldati väiksem loterii Tallinna linnavalitsuse loal. Loterii õnnestus hästi ja andis ühingule puhast tulu 145 kr. Kõigile loteriis kaasatõtajaile olgu siinkohal öeldud ühingu nimel südamlük tänu, eriti olgu tänatud laekur A. Kettman ja loterii eest vastutaja V. Kuldvere.

Ühingu raamatukogu. Ühingu kauaaegsele kavatsusele luua eeskujulikult korraldatud raamatukogu, pandi läinud aastal alus. Ühingu nimel südamlük tänu kõigile asutusele ja isikuile, kes selleks lahkesti annetasid raamatuid, eriti Eesti Kirjanduse Seltsile väga rikkaliku saadetise, üle 100 teose eest; samuti kirjastus „Varaküle“, Tallinna Eesti Kirjastus „Päevalehele“, firma Kluge & Ströhmile ja kõigile teistele annetajaile.

Ajakiri. 1934. a. ajakiri ei ilmunud. Oli kavatsus väljaanda järjekordne nr. sügisel, kuid ettetulnud takistuste ja vähese kaastöö tõttu lükati väljaandmine edasi 1935. a.

Koosviibimised ja koostöö. Tallinnas kutsuti sügisel kokku omavaheline liikmete nõupidamine tegevuskava harutamiseks. 4. nov. korraldati pidulik koosviibimine Ühingu kauaaegse esimehe A. Sibul'a 50. a. sünnipäeva puhul. Osa võtsid peale rohkearvulise kolleegide pere veel Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi peasekretär A. Kurvits, Tallinna koolivalitsuse juhataja J. Kents, Üh. abiesimees R. Antik — Tartust, kirjanik B. Linde ja teised. Koosviibimise korraldajaks olid A. Kettman ja M. Päärt, Tallinnast. Veel korraldati Tallinnas ekskursioone raamatukogudega tutvumiseks ja külastati sagedasti kunstinäitusi soodustatud tingimustel. Osavõtjaid kõigest üritusist kokku oli üle 300. Pedagoogilise Muuseumi ja P. M. Raamatukogusse korraldatud ekskursioonil andis lahkesti seletusi R. Usterman-Uudsemaa ja Provintsiaal Muuseumis — dr. Helmuth Weiss. Tallinna nõupidamisel algatati ka raamatukogundust käsitavate materjalide kogumist, nagu: kirjutised ja artiklid ajakirjanduses, brošüürid, ülesvõtted, pildimaterjal raamatukogudest ja nende tegelasist jne. Seda tööd kavatakse jätkata pidevalt ka tulevikus, et säilitada võimalikult rohkem andmeid raamatukogunduse arenemisest.

Läbikäimine ja koostöö Läti ja Leedu raamatukoguhoidjate Ühingutega on täiesti rahuldav. On saadetud neile kutse Balti riikide raamatukoguhoidjate kongressile tulekuks; ka Soomega on teoksil lähem mõtetevahetus kirjateel. Ühing on Rahvusvahelise Raamatukoguhoidjate Liidu liige ning hiljuti saabus kutse võtta osa Madriidis 1935. a. maikuu korraldatavast üleilmlisest raamatukoguhoidjate kongressist.

Seadus ja määrused. Eriti tähtsaks osutus raamatukoguhoidjaile (-juhatajaile) 1934. a. seadusandluse alal. Pändi maksma Avalikkude raamatukogude seaduse täiendamise seadus. Raamatukogude komisjoni tegevuse alused ja kodukord, Raamatukogujuhatajate kutselise ettevalmistuse määrus, Raamatukogujuhatajate kutseomandamise teenistuse määrus, Raamatukogujuhatajate kutselise ettevalmistuse ja kutseksamite kavad. Kõigi tähendatud määruste ja kavade koostamisest ja viimistlemisest võttis Ühing lähidalt osa. Raamatukogude komisjoni tööst võtavad osa A. Sibul ja Fr. Puksov. Tahaksime loota, et nüüd Eesti raamatukogundus on jõudnud kindla edasiarenemise ja tõusu ajajärku. Raamatukogud on rahva vaimse kultuuri alussambaid ja meie raamatukoguhoidjad olles määratud nende hoidjaks, peame püüdma saavutada ustavate hoidjate nime ja üldise usalduse.

Põhikirj. 1934. a. üldkoosolek volitas juhatast esitama põhikirja muudatused Siseministeeriumile. Käesoleval aastal leidis muudetud põhikirja kinnitust. Olulised parandused on: 1) et Ühingu liikmeiks ei saa olla asutused, raamatukogud, vaid liikmeiks või-

vad olla ainult füüsilised isikud, 2) juhatuse liikmete arv suurenes ühe võrra ja koosneb nüüd 6-st liikmest.

Liikmed: Uusi liikmeid võeti vastu aasta jooksul 25. Aasta lõpul olid tasunud 1934. a. liikmemaksu 73.

Juhatusse kuulusid aruandeaastal: esimees — A. Sibul, abiesimees — R. Antik, laekur — A. Kettman, raamatukoguhoidja — V. Kuldvere ja M. Nael — sekretär.

Revisjonikomisjoni koosseis: esimees — R. Ustermann, liikmed — A. Taar ja L. Tiik.

1934. a. peeti 1 üldkoosolek, 1 nõupidamine-koosolek Tallinnas, 14 juhatuse koosolekut, kus võeti vastu 86 otsust. Välja saadeti 182 kirja.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ankeet.

Korraldades lühiajalisi kursusi raamatukogude tegelasile, otsustas Ühingu juhatuse toimetada 1934. a. ankeedi, et saada selgemat pilti kursusist osavõtjate arvamustest ja soovidest.

Osavõtjaid oli kursusist: 133, vastajaid aga 92. Tallinnast 45, Tartust 10, Rakverest 21 ja Kuresaarest 16.

Ankeedi täielikum läbivaatamine nõuab rohkesti aega ja sellepärast on selles ülevaates piiratud tähtsamate küsimustega:

1) Milline on kohaseim aeg kursuste korraldamiseks?

Vastuseid: aug.—sept. 48, kesksuvel 13, talvel 5, kevaldel 6, ei vasta 19.

Erisoovid: et kursusi korraldataks igal aastal kord; lihavõtte pühade vaheajal; õppetöö vaheajal koolides.

2) Kas ollakse rahul teoreetiliste ainete valikuga?

Vastuseid: on rahul 64, soovivad põhjalikumalt 12, ei vastanud 16.

Erisoovid: üks soovib vähem statistilisi andmeid, teine vähem ajalugu; kuidas suurendada av. raamatukogude sissetulekuid; et täiendataks raamatukoguhoidjat käsitlevat osa, jne.

3) Kas ollakse rahul praktiliste ainete ja tööde valikuga?

Vastuseid: on rahul 50, soovivad põhjalikumalt 32, ei vasta 10.

Paljud on rahul tingimusi, arvestades kursuste lühikest kestvust; mitmed soovivad enam praktikat kataloogimise alal jne.

4) Kas soovite end täiendada raamatukogunduse alal?

Vastuseid: ja 81, ei vastanud 10, üks osavõtjaist kirju-

tab, ei, kuid lisab seletuseks juure, et elutingimused seda ei võimalda.

5) Mis huvitab teid eriti?

Vastuseid on 46, kuna ei vasta 46; Sellest selgub, kui võrd raske on iseenesegi huve kindlasti väljendada. Keegi kirjutab avameelselt, et raske vastata, ja keegi vastab, et erihuvisid ei ole.

6) Kõigeloetavamaks raamatuks osutus: A. Tammsaare „Tõde ja õigus I“.

7) Millal on teie raamatukogu instrueeritud, revideeritud? Raamatukogusid on instrueeritud 24 juhul, revideeritud 32 juhul, ei vastanud 46 juhul. Nagu vastuseist näha, on instrueerimine nõrgalt korraldatud, paljusis kohis oli viimane instrueerimine 1930/1931. a., mõnel pool aga 1927. a. Revideerimisi on küll sagedamini toimetatud ja mitmel juhul on märgitud, et revideerimist toimetatakse igal aastal.

8) Kas raamatukogus töötab palgalisi?

Vastuseid: ja 40, ei 19, ei vasta üldse 33. Tasumäärad on üldiselt väiksed: 1 kr. kuni 25 kr. kuus; linnades, suuremais raamatukogudes on tasu veidi kõrgem ja võrdub harilikult ametnike palkadega. Kuid enamalt jaolt töötavad raamatukoguhoidjad tasuta, pühendades selleks oma vaba aega.

9) Kas on raamatukogu juures (eraldi) lugemistuba?

Vastuseid: on olemas 12, ei ole 38, ei vastanud 42.

10) Missugused on Teie soovid Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingule ?

Olgu siin esitatud tähtsamaid vastuseid:

et korraldataks loenguid raamatukogundusest ka laiemale publikule;

et võimaldataks raamatukoguhoidjaile provintsis organisatsiooniline töötamine;

et töötataks välja otstarbekohased rakendustoimet. juhtnöörid väiksemaile av. raamatukogudele;

et korraldataks ekskursioone välismaade raamatukogudega tutvumiseks: Soome, Rootsi, Lätimaale, Venemaale, Taanisse ja mujale;

et ühing annaks välja tihedamalt ajakirja, milles avaldataks juhatusi ja praktilisi nõuandeid raamatukoguhoidjaile;

et korraldataks ekskursioone meie suuremais raamatukogudesse, nende tegevusega põhjalikumaks tutvumiseks; et ühing püüaks luua tihedam side rahva-, koolide ja mitmesuguste ühingute raamatukogudega; tähtsamaiks

abinõudeks selleks peab ajakirja ja ka perioodilisi ringkirju;

et peetaks tihedat kontakti maa raamatukogudega, toetades neid nõuandmistega raamatukogunduse alal;

et korraldataks kirjanduslikke õhtuid;

et enam tutvustataks raamatukoguhoidjaid raamatukogude keskkorralduse üle;

et raamatukogudele tuleb rohkem õigusi ja toetusi nõutada.

Veel kirjutab keegi: et E. R. Ühing jätkaks tänuväärt tööd eesti raamatukogunduse arendamiseks ja seisaks ka edaspidi valvel raamatukogunduse huvide kaitsel.

Lõpetades ankeedi kokkuvõtteid, olgu siinkohal öeldud tänu kõigile vastajaile!

M. Naal.

Raamatukogude töö.

Laialine ja ulatuslik on raamatukogu mõju oma ligemale kui ka kaugemale ümbrusele. Inimene tuleb elukeerisest minuiteiks raamatukokku ja siis on tal rutt: ei tea igakord, mida lugeda, ei oska, millest alata. Näib kui peaks teaduslik kirjandus alalist võitlust ilukirjandusega. Tuleb siis appi raamatukoguhoidja, avitab, annab nõu, avades korraga teadusesalved. Leiab raamatute labürindist vaevata otsitava raamatu, ainsa, mis olemas ja mis kohane.

Raamatukoguhoidja on võlur omas raamatukogus ja tihti ka paljukoogend inimene. Ta juhivad arenevat inimest juba varasemast elueast, suunates mööda halvemast, aidates paremale. Ta juhivad ja jälgivad paljude võitlust erinevaid eluteid. Ta annab ühtlasi parima relva võitluseks ja rõõmustub, nähes üht paljude hulgast elule lähemale jõudvat. Raamatukoguhoidja on üks paljuvõiv kujundustegur vabariikluse töö alal.

Raamatukogundus — see on nagu iidse tuuleveski suur tiib, millest on haaranud tuul. Raamatukogundusel pole paigalseismist, ta ei tunne püsi ega kohaltammumist. Uue elu rütm ja tempo määrab ta tõusva ja edeneva arengutee!

Need, kes osanud kasutada raamatukoguhoidja oskusi ja kogemusi, need, keda juhtinud raamatukogude võlurid — on saavutanud tihti edu ja ületavad piire ikka ja alati. Üksteise võidu lähenevad võitlejad eesmärgile, sihile, lähenevad sellele, mis viimaks peab tulema, mis lõppeks peab saama. Varem ei peatu, enne ei loobu kumbki. Käsi käes sammuvad raamatuhoidjad ja eluvõitlejad kõigil mail. Esimesed varustavad teisi, et võitlejad võiks

edukalt töötada, luua ja saavutada rohkem, kui nad muidu oleks suutnud.

Keeb elu igavene ringkäik ja võitlejad võitlevad. Vahel kasutatakse aega ka raamatukoguhoidja jäädvustamiseks. Meie hulgast juba lahkunud võitlejaist-kirjanikest ongi seda teinud Jack London romaanis „Martin Eden“ ja Edgar Wallace romaanis „Seitsme lukuga uks“, kus on jäädvustanud raamatukoguhoidjate sümpaatsed kujud.

Jaam Nael.

Eesti raamatuasjanduse bibliograafia.

1931—1933.

12. 13. Ajalehed. Ajakirjad.

Hamburg, P. Looming 1923—33 arvudes. Looming nr. 4. Aprill 1933, lk. 482—87.

S(emper), J(ohannes). Looming kümme aastat. Looming nr. 4. Aprill 1933, lk. 477—79.

Sündimine 8738 korda. Kuidas sadade töövaevana sünnib igapäev iga „Päevalehe“ sõnum, juhtkiri, lehekülg, lehenumber. Päevaleht nr. 317, 20. nov. 1933., lk. 8.

Võrdlevat statistikat „Päevalehest“. Peadpööritavad arvud sellest, mida on Päevaleht. Päevaleht nr. 317, 20. nov. 1933, lk. 10.

Väheim ajaleht maailmas. Päevaleht 5. I. 1931.

18. Bibliograafia.

Kirjastus-Ühisus „Agronoomi“ põllumajanduslik kirjandus. November 1931. Tallinna, 1931, 8 lk.

Ajalehed ja ajakirjad. (Nimestik). Eesti aadressraamat 1932, lk. 207—14.

Aka deemilise Kooperatüvi kirjastusel ilmunud ja pealaos olevate raamatute nimestik. September 1933. Tartu, 1933, 19+(1) lk.

Algkooli õpilasraamatukogu raamatute nimestik. Rakvere, Viru maavalitsus 1931, 21+(1) lk.

Antik, Richard. Rich(ard) Antik. Eesti ajakirjandus 1766—1930. Le journalisme estonien de 1766—1930. Tartu, 1932, 247+(1) lk. (Sihtasutis Eesti Rahva Muuseumi väljaanne nr. 3.)

Arvustused: *Fr. Puksov.* Raamatuk. ajak. „Raamatukogu“ nr. 1/2 (5/6). Veebr. 1933, lk. 79. *J. Roos.* Kuukiri „Eesti Kirjandus“ nr. 11. XI. 1932, lk. 565—67.

Antik, Richard. R(ichard) Antik. Eesti raamatute üldnimestik 1918—1923. Catalogue général des livres estoniens 1918—1923. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts, 1931, 406+(2) lk.

- Arvustused: *Fr. Puksov*. Ajakiri „Raamatukogu“ nr. 1/2 (5/6). Veebr. 1933, lk. 77—78.
- Ed. Vigel*. Kuukiri „Eesti Kirjandus“ nr. 7, VII 1932, lk. 344—46.
- Avalikkudele raamatukogudele soovitatud raamatute nimestik I*. Koostanud Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi Raamatukogude komisjon. Hariduse- ja Sotsiaalministeerium. Tallinna, 1932, 21+(3) lk.
- Arvustus: *H. Mugasto*. Raamatukogu nr. 1/2 (5/6). Veebr. 1933, lk. 82—83.
- Blessig, Ernst*. *Index ophthalmologiae Balticus* zusammengestellt von Dr. med. — Tartu, 1933., 32 lk. (Acta et Comm. Univers. Tart. A XXVI. 1.).
- Bibliograafiat M. Underist*. Looming nr. 3, märts 1933., lk. 361—63.
- Blumfeldt, Evald ja Loone, Nigolas*. *Eesti ajaloo bibliograafia 1877—1917*. Bibliotheca Estoniae Historica. MDCCCLXXVII—MCMXVII. Tartu K.-ü. „Loodus“ 1933. (10)+144 lk. (Akadeemilise Ajaloo-Seltsi toimetised VIII).
- Bücherverzeichnis der Wanderbücherei des Kulturamtes der Deutschen Kulturverwaltung (1925—1931)*. Reval, 1931. 79+(1) lk. Erste Ergänzungsliste zum Bücherverzeichnis. Reval 1932. 15+(1) lk.
- Eesti Filoloogia ja Ajaloo aasta-ülevaade*. Jahresbericht der Estnischen Philologie und Geschichte XII, 1929. Õpetatud Eesti Selts. Tartu, 1933. XII+277 lk.
- Arvustus: *O. Urgart*. Kuukiri „Eesti Kirjandus“ nr. 11, november 1933., lk. 551—553.
- Eesti Kirjanduse Selts*. (Raamatute nimestik) Tartu, 1933., 8 lk.
- Eesti raamatute üldnimestik*.
1931.	„Eesti Kirjanduse“	lisana	1931—32. a.	lk. 258—385.
1932.	„	„	1932—33. a.	lk. 385—521.
1933.	„	„	1933 a.	lk. 522—624.
- Eesti Rahva Muuseumi arhiivraamatukogu*. 1632—1917. a. ilmunud eestikeelsete raamatute nimestik I—II. Tartus, 1932. Kirjutusmasinal paljundatud 10 eks.
- Elango, Aleksander*. Koduse kasvatuse küsimusi käsitleva kirjanduse tutvustaja. Koostanud Al(eksander) Elango. Tartu, Eesti Karskusliit 1932. 23+(1) lk. (Eesti Karskusliidu kodukasvatustoimkonna väljaanne.)
- Elav Teadus*. Tartu, 1932. 7+(1) lk.
- Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel ilmunud ja müügil olevate raamatute nimestik*. Tartu, Veebruar 1931. (19+(1) lk. Juuni 1931. 19+(1) lk. Veebruar 1932. 23+(1) lk. September 1932. 23+(1) lk. August 1933. 23+(1) lk.
- Eesti Kirjanduse Seltsi mitmesuguste raamatute nimestik*. Märts, 1932. Tartu, 1932 15+(1) lk.

- Eesti Kultuurkapitali Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsus.* Kesks-
raamatukogu nimestik. Tallinna, 1933 (4)+100 lk.
- Eesti raamatute üldnimestik 1924—1928.* Eesti Kirj. Seltsi kirjas-
tus, Tartus i. a. (4)+454 lk.
Arvustus: *Fr. Puksov.* Raamatuk. ajak. „Raamatukogu“
nr. 1/2 (5/6) veebr. 1933., lk. 77/78.
- 2947 odavat raamatut! Tartu, Noor-Eesti 1932. 11+(1) lk.
- Kallits, A.* Eesti Pedagoogiline kirjandus 1929—31. Pedagoogiline
aastaraamat I, 1932., lk. 112—16.
- Kihlevelt, K.* Eesti Pedagoogilise kirjanduse bibliograafia 1932.
Pedagoogiline aastaraamat II. 1933., lk. 83—98.
- Kooliraamatute ja tarvete tellimine (nime- ja hinnakiri).* „Kul-
tuur“ raamatu- ja kirjut. kaupl. Pärnu, 1932., 10 lk.
- „Külvaaja“ kirjastuse raamatute nimekiri 1933 aastal. Leningrad,
1933. 19+(1) lk.
- K.-ü.* „Looduse“ raamatute nimestik. Tartu, 1931. 16 lk.; 1932. 16 lk.
- K.-ü.* „Looduse“ raamatute valiknimestik. Tartu, K.-ü. „Loodus“
1932., 30+(2) lk.
- K.-ü.* „Looduse“ õppe- ja käsiraamatute nimestik. Tartu, K.-ü.
„Loodus“, 1933., 23+(1) lk.
- Mets, Jaan ja Roger, Elmar.* Põllumajandusliku ajakirja Agronoo-
mia kümme aastakäiku (1921—1930) bibliograafia. Koosta-
nud Jaan Mets ja Elmar Roger. Tartu, Ajakiri „Agronoo-
mia“, 1931., 27+(1) lk.
- Taavet Mutsu teaterkirjastuse näidendite hinnakiri.* Tallinna, 1931,
(2)+VI+96 lk.
- „Noor-Eesti“ kirjandus. Sept. 1931. Tartu, 1931, 16 lk. Novem-
ber 1933. Tartu, 1933., 15+(1) lk.
- „Noor-Eesti“ kirjanduslikke uudiseid. Nr. 6. Dets. 1931. Tartu,
1931., 15+(1) lk. Nr. 7. Veebr. 1932. Tartu, 1932, 19+(1) lk.
- „Noor-Eesti“ 1932. a. uudisteosid. Tartu, 1932., 7+(1) lk.
- Nimestik posti vahetalitusel tellitavate eesti ajalehtede ja perioo-
diliste väljaannete kohta ühes hindadega ja tellimistingimus-
tega. Tallinna Postipeavalitsus. 1931, 56 lk. 1933. a. 60 lk.
- Normann, Herbert.* Eesti meditsiiniline bibliograafia 1918—1930.
ühes piiraladega. Bibliographie médicale estonienne
1918—1930. Tartu, Eesti Arst. 1932., VIII+217+(1) lk.
- Normann, Herbert.* Eesti meditsiiniline bibliograafia 1931—1932.
ühes piiraladega. Bibliographie médicale estonienne 1931—
1932. Tartu, Eesti Arst. 1933. VIII+128 lk.
- Odavad raamatud kõigile!* Tartu, Noor-Eesti (1933). 15+(1) lk.
- Odavate raamatute hinnakiri.* Tallinna, Tall. E. Kirj. Üh. 1932.,
16 lk.
- Ostke odavaid raamatuid!* Tartu, Noor-Eesti 1933. 7+(1) lk.

- E. K. Ü. „Postimehe“ raamatukaupluse pealaode raamatute nimekiri. 1931. Tartu, 1931. 30+(2) lk.
- E. K. Ü. „Postimehe“ oma kirjastuse ja pealaode raamatute nimekiri. 1932. Tartu, 1932. 15+(1) lk.
- Puksov, Fr(iedrich). Eesti raamatukogunduse bibliograafia. IV 1928—XII 1930. Raamatukogu nr. 2(4) 1932., lk. 77—82.
- Raamatu Teataja. Tartu, nr. 1—2, I aastak, 1931., nr. 1—3, 1932.; nr. 1—3, 1933.
- Raamatute tutvustaja nr. 9. (1920—1930). Tartu, K.-ü. „Loodus“, 1931., 293+(1) lk. — lisa. Tartu, K.-ü. „Loodus“ 1932., 31 lk.
- Raamatuturg. Книжный рынок. Der Büchermarkt. Ilmub koord kuus. Ilmk. Tallinna. V. a. j. v. t. Ed. Viira. Tallinna. I aastak. nr. 1—10, 1932. II aastak. nr. 1—3, 1933.
- Riigiraamatukogu raamatute lisanimestik II. Tallinna, 1931. VIII+298 lk.
- 120 järgmist väärtuslikku raamatut laseb Noor-Eesti kirjastus 10-st märtsist 1931. a. peale müügile alandatud hinnaga. Tartu, 1931. 11+(1) lk.
- Sõjakirjandust. Sõjanduse ajakiri „Sõdur“ 1931—1933. a. Tallinna linna pedagoogilise muuseumi raamatukogu raamatute nimestik. 37: Kasvatus ja haridus. Tallinna Harju maakoolivalitsus ja Tall. linna pedagoogiline muuseum. 1932. 48+(3) lk.
- Tallinna Keskraamatukogu. Eestikeelsete raamatute nimestik. Koost. A. Jürman. Tallinna, 1933. 127+(1) lk.
- Tartu Ülikooli põllumajanduslikkude katsejaamade väljaanded 1921—1932. Veröffentlichungen der landwirtschaftlichen Versuchsstationen der Universität Tartu in Estland 1919—1932. Tartu, 1932., 15+(1) lk.
- Tšehhoslovakkia lastekirjanduse näitus. Tallinna, 26. nov. — 9. dets. 1933. Tallinna, 1933. 4 lk.
- K. K.-ü. Töökooli kirjastusel ilmunud ja pealao raamatute nimekiri. Tallinna, 1932., 15+(1) lk.; 1933., 23+(1) lk.
- Urgart, Oskar. Eesti Bibliograafia Asutise 10 a. tegevuse puhul. Tagasi- ja edasivaated. Olion nr. 1(25) 1932., lk. 20—21.
- Urgart, Oskar. „Eesti Kirjanduse“ sisuregister 1906—1930. Tartu, Eesti Kirjanduse Selts 1932. 103+(1) lk.
Arvustus: R. Antik. Eesti Kirjandus nr. 9. 1933. lk. 458.
- Uudisteosid VI ja varemaid Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandeid. Tartu, 1932., 88 lk.
- Uuemat kirjandust kaitsevägede staabi raamatukogus. Sõjand. ajak. „Sõduri“ kaasanne. 1931. a. 40 lk., 1932. a. 40 lk., 1933. a. 24 lk.
- Uusi õpperaamatuid algkoolidele. Tartu, Noor-Eesti 1931. 16 lk.

- Uustalu, J.* Oma tähte otsima! Tallinn, Eesti Õpetajate Liidu kirjastus, 1933., 16 lk.
- Kirjastus „Valik“.* Tartus (Prospekt) Tartu, 1933., 8 lk.
- Verberg, Karl.* Ülevaade 1930. a. metsanduslikust kirjandusest. Tartu, Akadeemiline Metsaselts. 1931. 38+(2) lk. (Äratr. Eesti Metsanduse V aastaraamatust).
- Verberg, Karl.* Ülevaade 1931. a. metsanduslikust kirjandusest. Tartu, Akadeemil. Metsaselts. 1932. 25+(1) lk. (Äratr. VI Eesti Metsanduse aastar.).

17. Raamatu ja trükiasjandus.

- R. Antik.* O estonské knize. Estonská bibliografie. (Vystava baltické knihy v Praze 1933. Baltimade(!) raamatute näitus Prahast 1933., lk. 7—15.
- Bolšakov, Karl.* Käsiraamat kirjaladujaile. 16 vihk. Eesti Trükiteöliste Liit, 1930., lk. 241—252.
- Vrd. Raamatukogu nr. 2, lk. 125; nr. 4, lk. 80.
- Eesti Graafika.* Eesti Graafika ja Raamatuköitmistööstuse Ettevõtjate Ühingu häälekandja. Tallinn, nr. 1/2, 1931. 19 lk.
- Eesti Kirjastajate ja Raamatukaupmeeste Ühingu põhikiri.* Tallinn, 1931., 16 lk.
- Eesti Trüki- ja tema sugulustöösturite Ühingu põhikiri.* Tallinn, 1931., 8 lk.
- Eesti Trükiteöösturite Ühingu põhikiri.* Tallinn, 1932., 15+(1) lk.
- Jensen, Jaan.* Gümnaasiumi trükikoda. Tallinn Linna poeglaste Humanitaargümnaasium 1631—1931. Tallinn, 1931., lk. 30—33, 50.
- Johanson, L.* Lühike aeg, suured muudatused. Trükikunst ja trükiteöline. Töö ja Tervis. nr. 4, 1933., lk. 65—67.
- Kirjastajate ja trükiteöösturite märgukiri paberitollide asjus.* Päevaleht nr. 96. 10. IV. 1931., lk. 9.
- Kodumaa paberitööstus otsib kaitset.* Päevaleht nr. 87, 29. III 1931., lk. 7.
- Kuidas töötab eesti suurim värvipilditööstus.* Päevaleht nr. 317, 20. XI. 1933., lk. 21.
- Kujutava kunsti Sihtkapitali vabitsus.* Raamatu kultuuri ja trükikunsti näitus. Tallinnas, 28. VIII. — 2. IX. 1932. Tallinn, 1932., 12 lk.
- K(ull), E.* Ülikooli õpperaamatute küsimus. Üliõpilasleht nr. 12/13. XII 1932., lk. 283.
- Kõige suurem raamat maailmas.* Vaba Maa nr. 168, 21. VII 1931.
- Kõidetud ja köitmata raamatud.* Õpetajate Leht nr. 8, 20. II 1931., lk. 3.
- Lepp, A.* Kirjastus ja ajakirjandus 1929—31. a. Kuukiri „Eesti Statistika“ nr. 132(11) novembr. 1932., lk. 658—68.

- Luiga, G. E.* Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus 1908—1933. Päevaleht nr. 317, 20. XI 1933., lk. 4—10.
- Meie kirjastuste tegevusest.* Kuidas töötavad Tartu kirjastusettevõtted. Postimees nr. 273, 21. XI 1932.
- Meil trükikodasid liiga palju.* Vaba Maa nr. 271, 18. XI 1933.
- Miks raamat ei lähe?* Kirjanikud, arvustajad ja kirjandusehuvilised raamatu vähese leviku põhjusi otsimas. Postimees nr. 275, 23. XI 1933.; nr. 277, 25. XI 1933.
- Mugasto, H.* Moraalitsensuur kirjandusse. On see põhjendatud? Vaba Maa nr. 114, 16. V 1931.
- Möödunud aasta kirjandus arvudes.* Päevaleht nr. 25, 26. I 1931., lk. 5.
- Puksov, Friedrich.* Eesti raamatu arengulugu seoses kirja ja raamatu üldise arenemisega. Referat: Entwicklungsgeschichte des Buchgewerbes und der Bibliographie in Estland. Tallinna, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing. 1933. 186+(2) lk. Arvustused: *K. K(ihlevelt)*. Õpetajate Leht november 1933. *R. Kenkman*, Vaba Maa nr. 305, 30. XII 1933. *L(ii)v, O(tu)*. Vaba Sõna nr. 46, 30. XI 1933. *V. Orav*. „Areng“ nr. 3, 1933.
- Puksov, Friedrich.* Eesti raamatute levitamisest XIX sajandi keskel. Tartu, 1933., 11+(1) lk. (Äratr. Eesti Kirjandus nr. 3, 1933.).
- Puksov, Friedrich.* Kuidas tuli trükikunst meie kodumaale. Ülikooli raamatukogu juhataja mag. Fr. Puksovi uurimisreisei tulemusi. Päevaleht 15. IX 1931.
- Puksov, Friedrich.* Märkmeid eesti raamatu ja kirjastuse arengust. Raamatute tutvustaja nr. 9, lk. 5—8.
- Puksov, Friedrich.* Raamatukauplemisest rootsi ajal Tartus ja Pärnus, eriti akadeemia raamatukauplejaist. Tartu, 1932. (Äratr. „Ajaloolisest Ajakirjast“ nr. 2, 1932., lk. 88—98.) Arvustus: *O. Liiv*. Kuukiri „Eesti Kirjandus“ nr. 9, 1932., lk. 461—63.
- Puksov, Friedrich.* Tartu ja Tartu-Pärnu rootsiaegse ülikooli trükikoda. Referat: Die Universitätsbuchdruckerei in Dorpat und Pernau zur schwedischen Zeit. Tartu, Akadeemiline kirjandusühing, 1932. (2)+100 lk. (Akadeemilise Kirjandusühingu toimetised IX.) Arvustused: *A(ntik), R(ichard)*. Raamatukogu nr. 1/2 (5/6). Veebr. 1933., lk. 79—80. *H. Holmberg*. Nordisk tidskrift för bok-och biblioteksväsen nr. 2, 1933., lk. 125—128. *O(tu), Liiv*. Kolm uut tööd Eesti raamatu ajaloo alalt. Eesti Kirjandus nr. 9, IX 1932., lk. 461—63.
- Puksov, Friedrich.* Trükikodade areng Eestis. Eesti Graafika nr. 1/2, 1931., lk. 4—10.

- Raamat ja publik.* Postimees nr. 280, 29. XI 1933.
- Raamat sureb.* Päevaleht nr. 243, 7. IX 1933.
- Reichenbach, Edu.* Eesti raamat ausse. Üliõpilasleht nr. 10, X 1933., lk. 194—95.
- Suurim raamatu ja kirjutusmaterjali keskkohet Eestis. Päevaleht nr. 317, 20. XI 1933., lk. 23.
- Tamm, R.* Põllumajanduslik raamat väljasuremisel. Agronoomia nr. 9/10, 1933., lk. 303—06.
- Tartu Trükitööliste Ühingu kodukord. Tartu, 1931., 15+(1) lk.
- Trükikojad.* (nimestik). Eesti aadressraamat 1932., lk. 349—50.
- Trükiseaduse kaugleulatavad muudatused.* Teravad punktid ka pornograafia vastu. Postimees nr. 228, 29. IX 1933.
- Trükiteostuse arenemine Eestis.* Õpetatud Eesti Seltsi koosolekult (Fr. Puksovi ettekande põhjal). Vaba Maa 6. VI 1933.
- Töö eesti täiuslikumas trükikojas.* Päevaleht nr. 317, 20. XI 1933., lk. 6.
- Žitkov, Boris.* Sellest raamatust. Vene keelest Evald Stein. Tallinn, Eesti Õpetajate Liidu kirjastus 1931. (Noorusmaa populaarteaduslik kirjastik nr. 3.)

19. Raamatukoguteadus.

- Alas, Rudolf.* Rahvaraamatukogud Eestis. Tartu, Eesti Kirj. Selts 1933. 63+(1) lk.
- Antik, Richard.* Arhiivraamatukogu. Olion nr. 1 (25), 1932., lk. 14—16.
- Antik, R.* Arhiivraamatukogu ühes tema juures asuvate E. Bibliograafia Asutise ja E. Kultuuriloolise Arhiiviga. Üliõpilase käsiraamat. Tartu 1931., lk. 181—183.
- Antik, Richard.* Rich(ard) Antik. Eesti Rahvuslik arhiivraamatukogu. Mit einem Referat: Die estnische Archivbibliothek. Tartu 1931., 41+(3) lk. (Eesti Rahva Muuseumi väljaanne nr. 32).
- Arvustus: *Fr. Puksov.* Raamatukogu nr. 1(3). Mai 1931., lk. 39—40.
- Antik, Richard.* Estonia (Rahvaraamatukogude areng ja seadusandlus Eestis) Bostwick, Arthur. Popular Libraries of the World. Chicago 1933., lk. 88—92.
- Antik, Richard.* Oskussõnastik raamatukogunduse ja bibliograafia alalt, eesti, saksa ja vene keeles. Kogunud ja toimetanud Rich(ard) Antik, L(inda) Ploompuu, Fr(iedrich) Puksovi... kaasabil. Fachwörterbuch der Bibliographie und des Bibliothekswesens in estnischer, deutscher und russischer Sprache. Tartu Eesti Kirjanduse Selts 1931. 104 lk.
- Arvustus: *H. M(ugasto).* Raamatukogu nr. 2(4), 1932., lk. 74—75.

- Avalike raamatukogude küsimused kõne all. (Raamatukoguhoidjate päeval). Päevaleht nr. 29, 31. jaan. 1931. a., lk. 6.
- Avalike raamatukogude seisukord Läänemaal. Vabaharidustöö IV. Junni 1931., lk. 42.
- Collijn, Isak.* Den äldsta bokdonationen till Dorpats Universitetsbibliotek. Uppsala 1932., 67 lk. (Äratrükk Nordisk tidskrift för bok-och biblioteksväsen. 1932.)
Arvustus: *F. P(uksov).* Teoseid Tartu ülikooli asutamisakti 300 aastapäeva puhul. Ajalooline Ajakiri nr. 1, 1933., lk. 59—60.
- Eesti raamatukoguhoidjad tulid kokku. Päevaleht nr. 57, 27. II. 1931., lk. 5.
- Haruldane raamatukogu Tartus. I. Huiki suur huvi vanaaja kultuuri vastu. Nädala Postimees nr. 8, 8. V. 1933.
- Ilukirjandust harrastatakse maal rohkem kui linnas. Avalikud raamatukogud sisaldavad 596.000 raamatut. Vaba Maa 28. V. 1932.
- Jensen, Jaan.* Gümnaasiumi raamatukogu. Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasium. 1631—1931. Tallinn, 1931., lk. 33, 50—51, 64—66.
- 25 aastat raamatukogu kultuuri Tallinna linna keskraamatukogus. 63.649 raam. Lugejaid 639.337 aastas. Päevaleht nr. 295, 28. okt. 1932.
- Kavu avalike raamatukogude võrgus asuvaile raamatukogudele.* Vabaharidustöö II, 1931., lk. 24—26.
- Kuresaare linna avaliku raamatukogu tarvitamise määrused.* Kuresaare, 1931., 11+(1) lk.
- Kurvits, A.* Maanoorte raamatukogud. Maanoored nr. 10, 1933., lk. 167—169.
- Latvijas, Igaunijas un Lietuvas bibliotekaru konference.* 1930 gada 12 un 13 oktobri. Latvijas biblioteku padomes gada gramata. Annuaire du conseil des bibliothèques de Latvie. II. Riga 1932., lk. 100—125. Kongressil ettekantud referaadid.
- Lepp, A.* Raamatukogud alg- ja keskkooles. Kuukiri „Eesti Statistika“ nr. 145 (12), 1933., lk. 628—34.
- Mugasto, Helene.* Kümnenndliigitus. Eesti liigitussüsteem kolmes astmes. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, Tallinn. 1933., 69 lk. (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu Toimetus nr. 2) Sama ilmus ka ajakirjas „Raamatukogu“ nr. 1/2 (5/6), 1933., lk. 3—69.
Arvustus: *O. Urgart.* „Eesti Kirjandus“ nr. 10, 1933., lk. 501—05.
- Mugasto, H.* Meie 640 avalikku raamatukogu. Vaba Maa 14. II. 32.
- Mugasto, H.* Meie raamatukogude olukorrast. Rahva Sõna 5. I. 29.
- Mugasto, H.* Raamatukogud toetuseta. Vaba Maa 14. II. 1932.

- Paal, P.* Haigekassadel olgu raamatukogu. Töö ja Tervis nr. 1, 1933., lk. 22—23.
- Paukson, H.* Meie kirjanduslik import. Postimees nr. 175. 19. VII. 1933., lk. 4.
- Pukits, M.* Linna Avalik Raamatukogu. Üliõpilase käsiraamat. Tartu 1931., lk. 184—5.
- Pukits, M.* Ühest avalikkude raamatukogude tuluallikast. Linnad ja Alevid nr. 6, 1933., lk. 94—95.
Arvustus: *O. Liiv.* Kuukiri „Eesti Kirjandus“ nr. 9, 1932., lk. 461—63.
- Puksov, F(riedrich).* Die Bibliothek der Universität Tartu und Tartu-Pärnu in der Schwedenzeit. (S. a. Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft, 1931), lk. 252—282.
- Puksov, F(riedrich).* Tartu Ülikooli Raamatukogu. Kaitse Kodu nr. 11/12, 1932., lk. 362—364.
- Puksov, Fr.* Tartu Ülikooli Raamatukogu. Üliõpilase käsiraamat. Tartu, 1931., lk. 168—177.
- Puksov, F(riedrich).* Usuteaduslikke käsikirju Tartu Ülikooli raamatukogus. Eesti Kirik nr. 18/19. 14. V. 1931., lk. 143—44.
- Puksov, Fr.* Ülikooli Raamatukogu. Tartu Ülikool sõnas ja pildis 1919—1932., lk. 166—169.
- Raamatukogu.* Raamatukogunduse ajakiri. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu väljaanne. II aastak. nr. 1 (3) — 2 (4), 1931—1932., lk. 44—84. III aastak. nr. 1/2 (5/6), 1933., lk. 85—110.
- Reiman, H.* Ühingud vaimse kultuuri alal 1930. Kuukiri Eesti Statistika nr. 137 (4) 1933., lk. 189—198.
- Reiman, Rudolf.* Õpilaste raamatukogu algkoolis. Kasvatus nr. 4, aprill 1932., lk. 157—162.
- Roosileht, Aug.* Raamaturiulid. „Taluperenaine“ nr. 4, 1933., lk. 98—100.
- Sibul, A.* A Report on the international lending of books in Estonian libraries. (Fédération internationale des Associations de bibliothécaires. Publications vol. IV) 1932., lk. 158—59.
- Tallinna keskraamatukogu noorte raamatukogu tarvitamise määrused.* Tallinn, 1933.
- Tallinna Keskraamatukogu Teated.* Ilmk. Tallinna. nr. 4/5 — 1931; 1—5. 1931/32; nr. 1/2 — sept. 1933.
- Tallinna õpetaja.* Eesti ilukirjandus Tallinna õpetajaile kättesaadavaks. Miks puudub eesti ilukirjandus Pedagoogilise Muuseumi raamatukogus? Õpetajate Leht nr. 3, 1931., lk. 3.
- ts. Tallinna mungakloostri varandused. Vaba Maa nr. 18, 22. I. 1933., lk. 2.
- Tartu linna avalikkude raamatukogude tarvitamise määrused.* Linnad ja Alevid nr. 3, 1933., lk. 48.

- Tuisk, A.* Avalikud raamatukogud 1929/30. a. Kuukiri „Eesti Statistika“ nr. 122 (1) 1932., lk. 39—44.
- Avalikud raamatukogud 1931/32. a. Kuukiri „Eesti Statistika“ nr. 138. 1933., lk. 272—77.
- Uuemat Tartu Ülikooli suurest raamatukogust. Postimees nr. 247. 21. okt. 1933.
- V., Henr.* Kuhu jääb seadus, mis takistaks kirjandusliku panna pääsemist avalikesse raamatukogudesse? Olion nr. 2 (14). 1931., lk. 78.
- W., R.* Aruanne Eesti Rohuteaduse Seltsi raamatukogu kohta. Pharmacia nr. 10, 1933., lk. 220—221.
- Vigel, Ed.* Ülikooli õppeasutiste raamatukogud. Üliõpilase käsi-raamat. 1931., lk. 178—181.
- Vihman, Ants.* Kuidas korraldada üliõpilasorganisatsiooni raamatukogu. Üliõpilasleht nr. 4, 1931., lk. 75—77.
- Villecourt, Louis.* La bibliothèque de l'Université. L'Université de Tartu 1919—1932. Tartu, 1932., lk. 83—86.
- Weiss, H.* Das estländische Büchereiwesen der Gegenwart. Bücherei und Bildungspflege. Stettin. nr. 12, 1932., lk. 305—11. Arvustus: *A. S(ibal).* Raamatukogu nr. 1/2 (5/6), 1933., lk. 105.
- Weiss, Helmuth.* „Estländische Literärische Gesellschaft'i“ raamatukogu ja arhiiv. Ajalooline Ajakiri nr. 1, 1931., lk. 62/63.
- Biograafiaid.**
- Joh. Blumfeldt 60 aastane.* Vaba Maa nr. 18. 22. I. 1933., lk. 3.
- Eesti biograafilise leksikon.* Toim. A. Cederberg. Tartu, 1929. (Akadeemilise Ajaloo Seltsi Toimetused.)
- Arvustus: *Treumuth, N.* Suurteos Eesti Ajaloolises teatmekirjanduses. Ajalooline Ajakiri nr. 1. 1931., lk. 31—49.
- Haruldane juubilar.* Voldemar Mann 50 aastat trükitööstuses. Postimees nr. 138. 16. VI. 1932.
- 25 a. trükikunsti teenistuses.* Postimehe trükikoja abijuhataja Robert Kirbu 25 a. ameti juubel ja 40 a. sünnipäev. Postimees nr. 223. 23. IX. 1933.
- V. Kirikal 65-aastane.* Vaba Maa nr. 13, 22. I. 1933.
- Oskar Reklard 75-aastane raamatuköitja.* Päevaleht nr. 142. 29. V. 1931.
- Karl Eduard Sööt.* Olion nr. 3. (39). 1933., lk. 212—13.
- Trükiteöliste veteraan Aleksander Serben 70 aastane.* Päevaleht nr. 33. 3. II. 1931., lk. 6.
- Tõnts, S. Andres Saal.* In Memoriam. Olion nr. 11 (32), 1931., lk. 444—46.
- Urgart, Oskar.* Andres Saal 70 aastane. Eesti Kirjandus nr. 6. VI. 1931., lk. 305—311; nr. 7. VII. 1931., lk. 367—373.

Koostanud E. Tammist.

Eesti Raamatukoguhoidjate ühingu põhikiri.

§ 1. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu eesmärk on raamatukogunduse arendamine, raamatukoguhoidjate kutsehariduse edendamine ja nende kutsehuvide kaitsmine. Ühingu tegevuspiirkonnaks on kogu Eesti Vabariik.

§ 2. Oma eesmärgi taotlemiseks ühing koondab raamatukoguhoidjaid ja raamatukogunduse harrastajaid ühisele tegevusele, korraldab koosolekuid, nõupidamisi, kursusi, näitusi, annab välja vastavat kirjandust, oma ajakirja ja loob sidemeid vastavate kutseühingutega nii sise- kui välismail.

§ 3. Ühingul on kõik juriidilise isiku õigused. Tema võib omandada ja võõrandada kinnis- ja vallasvara, võtta enda peale kohustusi, sõlmida lepinguid, võtta vastu pärandusi ning kingitusi, kaitsta oma õigusi kohtu ja asutiste ees ja korraldada oma eesmärgi teostamiseks vastavaid ettevõtteid.

§ 4. Ühingul on oma pätsat, pealkirjaga: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

§ 5. Ühingu juhatuse asukohaks on Tallinn.

§ 6. Ühingul on tegev-, au- ja toetajad liikmed.

§ 7. Tegevliikmeks võtab ühingu juhatus vastava sooviavaldisel põhjal kõiki Eestis töötavaid raamatukoguhoidjaid ja raamatukogundusest huvitatuid isikuid, viimaste vastuvõtmine sünnib ühe liikme soovitusel.

Auliikmed valib juhatuse ettepanekul ühingu üldkoosolek, nende isikute hulgast, kellel teeneid ühingu tegevuses või raamatukogunduse arendamisel. Auliikmeil on kõik liikme õigused, kuna toetajail liikmeil on vaid sõnaõigus üldkoosolekuil. Toetajaiks liikmeiks võib juhatus vastu võtta füüsilisi isikuid.

§ 8. Liikmed maksavad iga aasta üldkoosoleku poolt määratud ulatuses liikmemaksu, mis tuleb tasuda tegevusaasta kestel, vastasel korral loetakse liige ühingust lahkunuks.

§ 9. Liige loetakse ühingust lahkunuks: kas vabatahtlikult juhatusele esitatud kirjaliku soovi kohaselt, või liikmemaksu mitetetasumisel tähtajaks. Vabatahtlikult ühingust lahkunud või väljaheidatud liikmel pole õigust tagasi nõuda liikme- ja sisseastumismaksu.

§ 10. Ühingu huvidele vastutöötavad liikmed heidab välja üldkoosolek (§ 16. kohaselt).

§ 11. Ühingu varandus saadakse sisseastumis- ja liikmemaksudest, kingitustest, pärandustest, vastava valitsuse loaga korraldatavaist korjandustest, loteriidest ja muude ettevõtete sisse-
tulekuist.

§ 12. Ühingu juhtivaks ja valitsemisorganiks on üldkoosolek, juhatus ja revisjonikomisjon.

§ 13. Üldkoosolek peetakse kord aastas juhatuse poolt määratud ajal ja kohas, millest liikmeile teatatakse ühes päevakorraga hiljemalt kaks nädalat enne koosolekut kas kirjalikult või oma häälekandjas.

Koosolek valib enesele ise juhatuse.

§ 14. Erakorralisi koosolekuid võib juhatus kokku kutsuda tarbekorral enese algatusel, revisjoni komisjoni või ühe kümnendiku liikmete nõudel. Ei kutsu juhatus kahe nädala jooksul peale sellekohase kirjaliku nõudmise esitamist koosolekut kokku, võivad nõudjad seda teha ise.

§ 15. Üldkoosolek kinnitab ühingu tegevuse aruande ja eelarve, valib juhatuse ja revisjoni komisjoni liikmed, kandidaadid ja auliikmed, ning otsustab teisi juhatuse ja ühingu liikmete poolt algatatud ja esitatud küsimusi.

§ 16. Üldkoosolekul tehakse otsused liht häälte enamusega, peale põhikirja muutmise, liikmete väljaheitmise ja ühingu tegevuse lõpetamise, mille otsustamiseks on vaja kaks kolmandikku koosolijate häältest.

§ 17. Üldkoosolek on otsusevõimeline, kui on koos üks viiendik liikmete üldarvust.

§ 18. Jääb üldkoosolek liikmete vähese arvu tõttu pidamata, peetakse järgmine üldkoosolek pool tundi hiljem, mis on otsusevõimeline sama päevakorra juures vaatamata osavõtjate arvule.

§ 19. Ühingu juhatus on kuue liikmeline ja valitakse üldkoosoleku poolt ühe aasta peale ühes vastava arvu kandidaatidega. Juhatus jaotab enese vahel esimehe, kirjatoimetaja, laekuri ja nende abide kohad.

§ 20. Juhatuse ülesandeks on üldkoosoleku otsuste teostamine, ühingu asjade ajamine, varanduste valitsemine ja kasutamine üldkoosoleku otsuste kohaselt, ühingu esindamine ja ta huvide kaitsmine kohtus ja ametiasutistes, üldkoosolekute kokkukutsumine, aruannete, eelarvete ja tegevuskavade koostamine ja esitamine üldkoosolekule. Ühingu aruande koostab juhatus ja esitab aasta üldkoosolekule revisjoni komisjoni arvamiseiga kinnitamiseks.

§ 21. Juhatuse koosolekud kutsub kokku ja juhatab esimees ehk tema asemik.

§ 22. Juhatuse koosoleku otsused tehakse liht häälteenamusega. Häälte pooleks langemisel otsustab juhataja hääl. Juhatuse koosolek on otsusevõimeline, kui on koos vähemalt kolm juhatuse liiget.

§ 23. Ühingu asjaajamist ja vara revideerib kolmeliikmeline revisjoni komisjon, kelle valib üldkoosolek ühes vastava arvu kandidaatidega ühe aasta peale.

§ 24. Kui ühingu tegevus ja selle eesmärkide taotlemine osutub võimatuks, likvideeritakse ühing üldkoosoleku otsusel (§ 16), milleks valitakse vähemalt kolmeliikmeline likvideerimiskomisjon, andes sellele lähemad juhtnöörid ning määrates tähtaeg, millal see peab andma aru üldkoosolekule. Ühingu võlgadest ja kohustustest vaba olev varandus antakse samasihilisele asutisele.

Siseministri 2. veebruari 1935. a. otsusel on Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikirja muudatus T. H. ühingute, seltside ja nende liitude registrisse nr. 126²³ all sisse kantud. Tempelmaks 7.10 krooni suuruses kustutatud.

Tallinnas, 4. veebr. 1935. a.

Siseminist. Administratiivosakonna
registreerimisasjade juhataja:
E. Aron (allkiri).

Kroonika.

RAAMATU-AASTA SUURNÄITUSED.

Eeloleval sügisel on kavatsusel raamatu-aasta puhul kolm suuremat raamatunäitust. Neist Tartus kaks ja Tallinnas üks. Peale selle oleksid teistes linnades vähemaid näitusi selle järele, kuivõrd kohapealne materjal seda võimaldab vähemate lisandustega väljastpoolt.

Reformatsiooniaegne raamat.

Sellise nimetuse all korraldab Ülikooli Raamatukogu näituse. Nimetatud näitus tahab esitada reformatsiooniaegset raamatut, millisesse ajastusse kuulub ka esimene eestikeelse trükise ilmumine 1535. aastal. Eeskätt tulevad arvesse Hans Luffti trükikojas Wittembergis trükitud teosed ja nende hulgas ka eestikeelne Wanradt-Kõlli katekismus. Samuti esitatakse teiste trükikodade trükised samast ajastust.

Eestikeelse raamatu ajaloolise 400 a. juubelinäituse

korraldab E. Rahva Muuseumi Arhiivraamatukogu, mis annaks eestikeelsest raamatust ülevaate algusest tänapäevani. Näitusel oleks rõhutatud samahästi raamatu sisuline kui ka tehniline külg, nagu: illustratsioon, paber, välimus, köide jne. Samuti oleksid esile tõstetud üksikmõmendid, nagu: ajakirjandus, rahvuslikud teosed, ilukirjandus (algupärandid ja tõlked), teaduslik ja populaarne raamat, lasteraamat, spetsiaalsed alad jne. Selgitavalt oleksid juures diagrammid ja tabelid.

Ka ilmuks näituse üksikasjalik kataloog hulga haruldiste ja tüübilisemate raamatute pildistustega ja tekstinäidetega. Kataloogis, samuti nagu näitusel esemete pealkirjades, oleks iga üksiku eseme puhul peatatud ka tema tähtsuse ja iseäralduste juures. Sissejuhatavas osas kataloogis oleks ülevaade raamatu arengust, illustratsioonist, trükikunstist jne. vastavate tabelite ja diagrammidega. Nii ei paku kataloog huvi mitte üksi näituse külastajale, vaid ka neile, kellel näitust võimalik pole külastada, oleks see ülevaatlikuks peegeldajaks eesti raamatust tema 400 a. arengus.

Võimalik, et ajaloolisele näitusele lisandub ühe osakonnana praeguseaja raamat oma tüübilisemate ja tähtsamate esindajatega ning graafika, paberi ja trükitehnika esitamisega.

R. A.

RAAMATUTE KIRJASTAMINE SAKSAMAAL

langeb alates 1927. aastast järjekindlalt. 1927. aastal ilmus Saksamaal 31.026 teost, 1933. aastal aga kõigena 21.601 raamatut. Seega on kirjastamine vähenenud 30 protsendi võrra. Võrreldes 1932. aastaga on huvitav märkida, et 1933. aastal on ilmunud õigusteaduslikke raamatuid tervelt 223 tükki vähem kui eelmisel aastal, samuti on ilmunud 165 raamatut vähem ühiskonna teaduse valdkonnas. Tagasiminekut tuleb märkida ka arstiteadusliku, tehnilise, kaubandusliku ja põllumajandusliku kirjanduse juures. Tõusnud on aga ilukirjanduslikkude, usuteaduslikkude ja sõjaasjandusse puutuvate teoste arv.

Ühes kirjastamise tagasiminekinguga on langenud ka raamatute sisse- ja väljavedu. Kui võtta 1913. a. välja- ja sisseveo aluseks ja märkida seda 100, siis moodustas 1933. aasta sisse- ja väljavedu ainult 33,6% 1913. a. omast. Võrreldes 1932. aastaga on langus 17,8%. Saksa raamat, mis varem ilmaturul tähtsat osa mängis, näitab nüüd oma domineeriva osa kaotanud olevat.

MÕNDA RAAMATUKOGUHOIDJATE KOOSTÖÖST.

Meil on ühing, öeldakse, kuhu on koondatud kõik raamatukoguhoidjad. Selles ongi küsimus, et ainult väike osa on ühinenud ühingu ümber. Aga mis teeb suurem osa? Vastan kohe: neil pole aega. See on vastus, mida võib kuulda igal pool ja väga sagedasti. Neil vastajail on vahel omast kohast õigus, kuid neile jääb kahe silma vahele asjaolu, et hea tahtmise juures iga inimene suudab rohkem ja ta peabki tegema rohkem. Seda suurem on siis tema enda edu ja kui keegi meist saavutab natukenegi edu — kui palju huvitavamaks muutub kogu meie elu! Nii siis, meie ei pea

kõik aeg istuma oma heade sõprade, raamatute juures. Mõndagi meie hulgast hüütakse juba „raamatukoiks“. Lahkugem vahel neist ja vaatame ümber meie elavate sõprade, kolleegide ja kaastöölise ringis. On täiesti ükskõik, kuidas meie nimetame koosviibimisi, kuid nii huvitav on neist osavõtt mõnikord, kui neid ainult korraldataks ajakohaselt ja läbimõeldult. Ülemaalisi koosviibimisi korraldab ühing, kuid kes korraldab ülelinnalisi ja muid „raamatuseõprade“ õhtuid? Ruume meil siiski on, mõned raamatukogud omavad ilusaid lugemistube, oleks küll huvitav üks ainus kordki kuu või kahe jooksul kokku tulla. Agaramad ja energilisemad esineksid kõnedega, mille kestvus oleks 5—15 min., kõnede vaheajal kuulaksime muusikat ja laulu, ning lõpuks oleks läbirääkimised ja vabad kõnelused. Kodusemad on kindlasti „Klubiõhtud“ kui kindla eeskavaga ametlikud koosolekud. Neile koosviibimisile võiks kutsuda haridustegelasi: kirjanikke, õpetajaid jne., kes tutvustaks meid uute saavutistega kultuuri alal, uute ideedega, millised kuulused, kuigi kaudselt, meie huviala piiresse. Raamatukogundus haarab ja mahutab nii palju eluavaldusi.

Nii siis korraldagem järjekindlalt koosviibimisi linnades, alevites jne. Ärge aga kohe pettuge, kui esimesed koosviibimised on hõredad ja vaiksed. Kui inimesed tutvunevad üksteisega lähemalt, küll siis tekib elavust ja huvi ja kasvab tingimata osavõtjate arv. Seal, kus on vähem osavõtjaid, on soovitatav korraldada kokkutulekuid kuskil hubases töökabinetis, kantseleis jne. Varsti tekib kontakt ja kodune õhkkond osavõtjate vahel ja mõnelgi pool on väike ring samas suunas töötavaid näidanud häid töötulemusi. Nõnda mõtteid vahetades ja töötades tuleme jälle uutele mõtetele, mida võime arutada ülemaalistel kongressidel — ja heaks kiites praktiliselt ellu viia! Ärge kaotagem sidet üksteisega, jäädes kõrvale organisatsioonist, vaid süvendagem seda! Püüdgem leida natukenegi aega kaas- ja koostööks!

M. N a e l.

RAAMATUKOGUHOIDJATE KUTSELINE ETTEVALMISTUS.

Varsti peale avalikkude raamatukogude seaduse vastuvõtmist avaldasid raamatukoguhoidjad oma koosolekutel ja päevadel soovi, et võimaldataks raamatukoguhoidjail õiendada eksami oma kutse alal. Nende sooviavalduste sihiks oli tõsta raamatukoguhoidjate kutselist ettevalmistust. Esitati koguni oma eksami kavagi. Läänud aastal võeti see küsimus Hariduse- ja sotsiaalministeeriumis käsile. Koostati Hasominis sellekohased raamatukoguhoidjate kutselise ettevalmistuse, juhatajate teenistuse määruse ja kutseeksamite kavad. Kavad saadeti asjasthuvitatule seisukoha võtmiseks. Peale selle tulid nad läbivaatamisele Hasomini raamatukogude komisjonis. Peale lõplikku redigeerimist ministeeriumis on

on nüüd: 1) Avalikkude raamatukogude seaduse täiendamise seadus, 2) Raamatukogude komisjoni tegevuse alused ja kodukord, 3) Raamatukogujuhatajate kutselise ettevalmistuse määrus, 4) Raamatukogujuhataja kutse omandamise ja raamatukogude juhatajate teenistuse määrus ja 5) Raamatukogujuhatajate kutselise ettevalmistuse ja kutseksamite kavad avaldatud kinnitatud kujul Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi Teatajas nr. 3. s. a.

Olgu märgitud, et määruse järele võivad linnades asuvate avalikkude raamatukogude võrku kuuluvate raamatukogude juhatajateks olla arvates 1. jaan. 1938. a. isikud, kes on omandanud I järgu raamatukogujuhataja kutse. Maal ja alevites asuvate avalikkude raamatukogude võrku kuuluvate raamatukogude juhatajateks peavad olema, arvates 1. jaan. 1940. a. isikud, kes on omandanud raamatukogujuhataja I või II järgu kutse.

Avalikkude raamatukogude võrku kuuluvate raamatukogujuhatajate vabadele kohtadele tuleb arvates 1. jaan. 1937 määrata isikuid, kes on omandanud raamatukogujuhataja I või II järgu kutse.

AVALIKKUDE RAAMATUKOGUDE SEADUSE

maksimahakkamisest täitus 1. jaan. 1935. a. 10 aastat. Selle seaduse tulemusena on meil nüüd avalikkude raamatukogu võrk, millesse kuulus 1. aprillil 1934. aastal 712 raamatukogu, kellel kokku 691.506 köidet raamatuid ja laenutasid ligi 1.800.000 köidet. Loodame järgmises numbris üksikasjalikumalt käsitada võivat neid saavutusi, mis saadud avalikkude raamatukogude seaduse 10-aastase kestuse puhul.

AVALIKUD RAAMATUKOGUD 1933/1934. A.

Kuukirjas „Eesti Statistika“ nr. 2. s. a. on ilmunud A. Tuisu ülevaade avalikkudest raamatukogudest 1933/34. aastal. Nagu toodud admeist selgub, on 1933/34. a. aruanded esitanud 712 avalikku raamatukogu, neist linnades 40 ja maal 672 kogu. Raamatuid oli kõigis kogudes kokku 691.506 köidet. Iga 100 elaniku kohta tuli 62 köidet. Olgu märgitud, et 1929/30. aastal tuli iga 100 elaniku kohta 32 köidet.

Laenajate arvu teatasid 694 raamatukogu, kellel kokku oli 100.124 laenajat. Elanikkude üldarvust teeb see 9%. Laenutatud raamatute arvu kohta saadi andmeid 702 raamatukogult, kes kogusummas on laenutanud 1.764.668 köidet. Sellest arvust langeb linnadele 1.079.918 köidet ja maale 684.750 köidet. Ühe elaniku kohta tuli 1,5 laenutatud köidet. 1929/30. aastal tuli ühe elaniku kohta 1,2 köidet.

Kulutati raamatukogudele 700 raamatukogus, kes andsid andmeid, kokku 196.818 krooni. Sellest arvust langeb linnadele 118.000 krooni ja maale 79.000 krooni.

LAENAJATE ARVU LANGUS ÜHENDRIIKIDE AVALIKES RAAMATUKOGUDES.

Aastaid kestnud pidevale laenajate arvu kasvamisele Põhja-Ameerika Ühendriikide avalikes raamatukogudes on järgnenud 1933. a. tuntav laenajate arvu langus. See nähe on äratanud Ühendriikide raamatukoguhoidjate peres suurt tähelepanu. On püütud selgusele jõuda, millest on tingitud sarnane laenajate arvu langus. Toetudes tervele reale raamatukoguhoidjate arvamistele jõuab K. L. Duffes omas raamatus „Our starving libraries“ otsusele, et tagasimineku on tingitud ühelt poolt sellest, et kirjastajad majanduskriisi tõttu piirasid uute raamatute kirjastamist, teiselt poolt aga raamatukogudele määratud krediitide vähendamisest, mis ei võimaldanud kogusid korralikult täiendada uudisteostega. Need asjaolud vähendasid tuntavalt lugejaskonna huvi raamatukogude vastu, mis väljendus laenajate arvu languses.

VEENE JUHEND RAAMATUKOGUDELE.

Läinud aasta „Krasnoi Bibliotekar'i“ viimases numbris on toodud Vene valitsusväimude poolt kinnitatud juhend raamatukogudele, milles kõigepealt on kindlaks määratud vastutus raamatute alalhoidmisel, edasi antakse juhiseid raamatute arvestamise, nende alalhoidmise, laenutamise, laenajaile nõuande korraldamise ja raamatute sissenõudmise kohta. Olgu märgitud siinkohal mõned iseloomulikud punktid. Nii näeb määrus ette, et ametnikud, kes oma ebaõigete korraldustega on sünnitanud raamatukogule majanduslik kahju, võetakse vastutusele kriminaal seaduse põhjal ja nad on kohustatud tasuma raamatukogule sünnitatud kahju. Sünnitatud kahjude loetelus on ette nähtud karistused raamatute hävitamise, mahamüümise, ebaseadusliku laenutusest kõrvaldamise ja raamatukogu paigutamise eest silmnähtavalt halvematesse ruumidesse.

NÕUKOGUDE VEENE RAAMATUKOGUNDUSEST.

Nõukogude Venes tehakse suuri pingutusi raamatukogunduse paremale järjele seadmiseks. On asutud raamatukogunduse tehnikumide avamisele, et valmistada ette kutselisi raamatukoguhoidjaid. Kava kohaselt taheti avada 1934. aastal 14 tehnikumi,

kes võiksid vastu võtta 1400 õpilast. Kava järele tulid tehnikumid avamisele linnadesse, kus on olemas suuremad raamatukogud, kes omavad kutselise ettevalmistusega raamatukoguhoidjaid. Peale selle suurendati 5 juba töötavas raamatukogunduse tehnikumis õpilaste arvu.

Moskva raamatukogunduse instituudis suurendati õpilaste arvu 90 kuulaja võrra. Leningradi poliitilise hariduse instituudi raamatukogunduse osakonnas tõsteti õpilaste arvu 240 inimese võrra. Käesoleval aastal on ettenähtud mõlemale õppeasutusele maja ehitamine.

Peale selle olid ettenähtud ühekuulised kursused 120 juhtival kohal raamatukogunduse alal tegutsejale nende kutselise hariduse tõstmiseks ja kuuekuulised kursused 5000 töötavale ja algajale raamatukoguhoidjale.

Raamatukogunduse alal töötavate isikute kutselise ettevalmistuse hindamiseks on loodud erikomisjonid, kes teatavad raamatukoguhoidjaile neile määratud katselt ja annavad vähemalt kaks kuud aega katsele ettevalmistamiseks. Raamatukoguhoidjad on jaotatud 6 rühma, mille juures iga rühma jaoks on kindlaks määratud nõudmiste ulatus. Ühtlasi on ka kindlaks määratud, millisel kohal võib teatud liiki kuuluv raamatukoguhoidja töötada ja tema palga suurus. Eeskätt korraldatakse katsed massi-raamatukogudes töötajaile ja kutseühingute raamatukoguhoidjaile, kes astusid ametisse 1933/34. aastal. Sellele järgnevad katsed kõigile teistele. Massi-raamatukoguhoidjate katsed kavatakse lõpetada 1935. a. esimesel veerandil.

KOER JA RAAMAT.

Mõttetark Salomon Maimon oli kord koera, mis ta 5 taalri eest ostnud, pärast seda, kui koer talle enam ei meeldinud, 15 taalri eest edasi müünud. „Mulle näib,“ ütles talle keegi, „et teil on rohkem õnne koera müümisega kui raamatu kirjutamisega.“ „See tuleb sellest,“ vastas Maimon, „et leidub rohkem koerte kui raamatute tundjaid.“

KAUNI RAAMATU VÕISTLUSEST,

mis tänavu Soomes korraldati, võttis osa 60 raamatut. Komisjon tunnistas nende hulgas kõige kaunimaks 10 raamatut. Kaunimate raamatute hulgas on Soome suur entsüklopeedia, Ilmari Kianto „Punane joon“, Aleksis Kivi „Seitse venda“, Sillanpää „Inimesed suveöös“.

SURI 240 RAAMATU AUTOR.

Hiljuti suri Inglismaal tuntud kriminaal-romaanide autor I. S. Fletcher 72 aasta vanaduses. Temalt on ilmunud 240 raamatut ja peale selle mitusada novelletti. Teda peetakse viljakaimaks Inglise kirjanikuks.

ERARAAMATUTE LAENUTAMISE VASTANE ÜHING

töötab Prantsusmaal. Väikese maksu eest, mis läheb heategevaks otstarbeks, saab liige kaarti, milles tõendatakse, et ta ausõnaga on kohustunud mitte ühtegi raamatut kellelegi lugeda andma. Sellega pääseb liige raamatutest ilmajäämise hädaohust.

BRITI MUUSEUM

on asunud uue raamatukogu nimestiku trükkimisele, mis sisaldab üle 4 miljoni teose. Töö loodetakse lõpule viia 10 aasta jooksul. Terve nimestik tuleb umbes 170 köidet ja läheb maksma umbes 680 inglise naela.

PÕHJA-AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE BIBLIOGRAAFIDE ÜHING

on võtnud omaks järgmise juhtlause: „Bibliograafia on maagiline võti, mis avab kõik teadmiste salakambrid ja näitab kõiki neis peidetud varandusi“.

AVALIKKUDE RAAMATUKOGUDE 1933/34. A. ARUANDEID

lehitsedes paistab kohe silma, et aruannete koostamise oskus võrreldes 1926. aastaga on märksa paranenud. Nüüd on juba pea kõik raamatukogud aruandes nõutud küsimustele vastanud ja vastused ise on täpsemad. Kuid siiski tuleb veel ikka ette juhtumisi, kus raamatukogu köidete arv keelte ja liikide järele kokku ei käi, kuna tegelikult lõppsummad mõlemal poolel ühesugused peaksid olema. Ka laenajate arvus tuleb vigu ette. Mõned jätavad selle koguni märkimata. Kõige rohkem lahkuminekuid esineb 10 loetavama raamatu nimestikus. Siin ei tehta tihti vahet köidete vahel. Nii märgitakse lihtsalt Tammsaare „Tõde ja õigus“. Tarvis oleks tingimata juure lisada, millist jagu on loetud. Siis saaks üleriiklist kokkuvõtet teha iga jao kohta, et näha, kuidas iga jagu loetakse. Mõnel raamatukogul ei lähe kokku kassa tulud ja kulud. Oli koguni üks juhus, kus oli rohkem välja makstud kui tulusid

saadud. Loodetavasti kaovad lähematel aastatel ka need puudused ja meie raamatukogude aruanded pakuvad õiget pilti avalikkude raamatukogude tegevusest.

TAANI AVALIKUD RAAMATUKOGUD.

„Bogens Verden'is“ on toodud kokkuvõtte Taani avalikkude raamatukogude kohta 1933/34. aastal.

	Suur- Kopenhaa- genis	Linna- des	Maal	Kokku
Raamatukogude arv . . .	3	79	777	859
Kõidete arv	422.277	947.000	973.104	2.340.632
Laenutatud köiteid . . .	2.844.533	3.717.267	2.621.617	9.283.417
Omavalitsuse toetus . .	856.217	545.327	201.603	1.603.160
Riiklik toetus	3.000	158.420	130.342	291.762
Muu toetus	178.500	596.825	227.970	1.003.295

Võrreldes eelmise aasta kokkuvõttega on Taani avalikes raamatukogudes laenutatud köidete arv langenud 83.000 köite võrra, kuna kogude arv, köidete arv ja riiklise toetuse summa tõusu näitavad.

Kirjandus.

SARI „VÄLISRIIGID“:

Leedu. Toim. B. Linde ja J. Veelman. Tln., Varak, 1935. — 108 lk. Hind 2 kr.

Läti. Toim. B. Linde, J. Veelman ja H. Rahamägi. Tln., Varak, 1934. — 114 lk. Hind 2 kr.

Taani. Toim. B. Linde ja J. Veelman. Tln., Varak, 1934. — 112 lk. Hind 2 kr.

Tšehhoslovakkia. Toim. B. Linde. Tln., Varak, 1933. — 112 lk. Hind 2 kr.

Raamatukogudele vastav hinnaalandus.

Kirjastus „Varak“ on võtnud endale tänuväärt ülesande täiendada vastavat tühemikku meie teadusliku kirjanduse osas. Loodetavasti kujunebki „Varak'i“ väljaantav välisriike tutvustav raamatute sari meie raamatukogudele väärtuslikuks lisanduseks. Nii sisult kui välimusest, mis on hoolsa töö tulemus, rahuldavad need raamatud ka väga nõudlikke lugejaid. Eriti kasulikud on raamatukoguhoidjatele ja kõigile kirjanduse sõpradele peatükid, mis

käsitavad vastava välismaa kirjandust; samuti vajalikud ja tähtsad on kirjanik Bernhard Linde poolt toimetatud peatükid: Taani ja Läti kirjandus eestikeelseis tõlkeis. Loodetavasti leiavad need raamatud teed kõigisse meie rahva raamatukogudesse ja hea kirjanduse sõprade juure.

M. N.

EESTI KIRJANDUSE SELTSI

kirjastusel ilmuvaid populaarteaduslike raamatute sarju: „Elav Teadus“, millest ilmunud 37 numbrit à 1 kr. ja „Suurmeeste Elulood“, millest ilmunud 24 teost à 1 kr. 50 s., peaksid raamatukoguhoidjad kogude täiendamisel võtma arvesse juba nende odava hinna ja korralikult toimetatud sisu tõttu, eeskätt neid, millised nimetatud Hasomini poolt soovitatud raamatute nimestikus.

RAAMATU-AASTA PUHUL

kavatseb Tallinna Keskraamatukogu korraldada ühes Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga raamatunäituse „Lugeja ja raamat“, et näidata, kuidas laenajad kasutavad ja käsitlevad raamatuid.

Pesuriide äri

Estonia all nr. 5. Om. Ed. Siimsen.

Soovitab puuvillast ja linast, ihu-,
voodi- ja lauapesu.

Ühtlasi müügil aknarulood ja pitsid.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu

kirjastusel on ilmunud:

1. Ajakiri „Raamatukogu“ I aastakäik. Hind 50 senti.
2. „ „ „ II „ „ „ 1 kroon.

Nimetatud aastakäigud sisaldavad pikema artikli Tartu Ülikooli raamatukogu nimestike kohta, kataloogimisjuhiseid raamatukogudele ja huvitavaid artikleid raamatukogude tehnilise korralduse kohta ning kirjeldusi ühingu tegevuse kohta kodumaal, samuti tema suhteist Rahvusvahelise Raamatukogude Ühinguaga.

3. Ajakiri „Raamatukogu“ III aastakäik. Hind 1 kr.

Sisaldab H. Mugasto „Kümnendliigituse“ ja palju teisi praktilisi juhatusi raamatukoguhoidjaile.

4. H. Mugasto „Kümnendliigitus“. Hind 75 senti. (Trükk lõpukorral).

Liigituskava on üksikasjaliselt väljatöötatud 3 astme ulatuses. Raamatu lõpus leidub ainenimestik, mille põhjal raamatute liigitamine sünnib raskusteta. Ühtlase liigituse läbiviimiseks see raamat ei tohiks puududa üheski raamatukogus, sest tema järgi on tuntud tungivat vajadust juba aastaid.

5. F. Puksov „Eesti raamatu arengulugu“. Hind 3 kr.

Teos on ainus seda ala käsitav raamat, mille järele kaua on tuntud puudust.

Raamat on kohane käsiraamatuks ka õpetajaile.

Ühingu liikmeile ja raamatukogudele on kõigilt väljaandelt hinnaalandus 20%.

Ühingult on võimalik tellida: raamatukogude rakendusmaterjale: laenajakaarte, raamatukaarte ja kataloogi kaarte (parem. kartongist) à 100 tk. — 50 senti; raamatukogu üldnimestiku lehti, 1 pgn. — 4 lk. h. 3 snt.: kuupäevatemplid ühes numbritega, hind 6 kr. üks komplekt, ilma saatekuludeta.

Ühingu asukohaks on: Tallinn, Vabaduse puistee 4. Samast saab tellida ühingu kirjastusel ilmunud kirjandust, mis on peale selle veel müügil suuremais raamatukaupluses Tallinnas ja Tartus.

F. Wassermann, Tallinn, Pikk 7.

Tel. 433-48.

Valik minu kirjastusel ilmunud kodumaa kirjandust:

Adelheim, Georg. Das Revaler Bürgerbuch 1710—1786.	Kr. 4.—
Johansen, Dr. Paul. Die Estlandliste des Liber Census Daniae	„ 15.—
Johansen, Dr., Paul. Acht Bilder aus Estland 1615.	„ 1.60
Johansen, Dr., Paul. Keila kirikuvööründrite arveraamat 1472—1553.	„ 2.—
Kalevipoeg (saksa keeles) F. Löwe tõlge. Välja- antud W. Reiman'i poolt	„ 3.—
Kaljuvee. Die Grossprobleme der Geologie . .	„ 6.—
Malm, I. I. Die Oberpahlische Freundschaft. Deutsch-estnisches Gedicht	„ —.45
Rosenthal. Kulturbestrebungen des estnischen Volkes	„ 4.—
Scheibe. Siedlungsgeographie der Inseln Ösel u. Moon	„ 6.—
Zeidler. Neue Wege zur Verwertung des Ölschiefers.	„ 8.—

Nõudke minu kirjastuse täielik raamatute nimestik ja hinnakiri maksuta.

Välismaa raamatud ja ajakirjad suures valikus.

SOODSAD OSTUTINGIMUSED!

Kõige soodsam kirjanduse ostukoht Raamatukogudele on

A. Keisermani raam.-kaupl.

Tallinn, Kinga 6/8.

Sealt leiate kõik Eestis ilmunud kirjanduse.

Suur valik väliskirjandust.

Võetakse tellimisi vastu igasuguse väliskirjanduse peale.

Raamatukogudele hinnaalandus.

A. KEISERMANI raam.-kaupl.

Tallinn, Kinga 6/8.

Ü. ERM'I kõitmise tööstus

Tallinn, Viru tän. № 2. Kõnetr. 435-56.

Valmistab igasugu kõitetöid :

Kontoriraamatud,
Aktikaaned ja mapid,
Registraatorid,
Ilu- ja kogukõiteid,
Raamat. kuldämised jne.

Hinnad mõõdukad.

Kõige vanem ja suurimaid kodu-
maa kindlustusseltse

EEKS - MAJA

Asutatud 1866. a.

Tule

Elu

Noorte

Murdvarguse

Klaasi

Kodulooma

KINDLUSTUSED

EEKS-MAJA peakontor: Tallinnas, Lai 1
(omas majas)

Kontor: Tallinn, Harju 29.

Osakonnad: Tartus, Rakveres, Viljandis, Valgas, Petseris.

PE $\frac{A}{866}$ 4,35
3

„Raamatukogu“ käesoleva numbri juurde lisatud

„Raamatu Palve“

nägus as 2 värvilises trükis, formaat 9×15 sm, on saadaval Eesti Kirjanduse Seltsis hinnaga ½ senti tükk või 40 senti sada. „R. P.“ lisatakse hinnata lahtiselt kaasa kõigile Seltsi köitekojas köidetud raamatuile ühes kaarditasku ja numbrisildiga. Rahvaraamatukogu köiteks tarvitab Seltsi köitekoda kõige tugevamat riidet ja pappi ning paksu ja nägusat ilupaberit, seepärast on Seltsi köitekojas valmistatud köited kaunid, vastupidavad ja on leidnud laialdase tunnustuse. Köitehind suuruse järgi 10—40 senti raamatult (kuni 16 lk. — 10 s., 17—80 lk. 20 s. ja üle 80 lk. suurusele vaatamata 40 s.), kunstnahast seljaga 10 senti kallim. Kui mõni raamatukoguhoidja pole tuttav Eesti Kirjanduse Seltsi köitekoja töö kõrge kvaliteediga, siis palume lasta teha prooviköiteid.

Eesti Kirjanduse Selts varustab raamatukogusid kõigi müügil olevate raamatutega juba üle 10 aasta. Hinnaalandused ja maksutingimused kõige soodsamad. Eesti Kirjanduse Seltsi liikmeiks on 2—3000 raamatusõpra üle kogu Eesti, seepärast raamatusõbrad ja raamatukoguhoidjad — tellige omad raamatud oma Seltsi kaudu.

Eesti Kirjanduse Selts

Tartu, Suurturg 12. Tel. 6-01. Posti jooksev arve 20-36.